

Környezetvédelmi jog, vízgazdálkodási jog

Dr. Fülöp Sándor PhD,

egyetemi docens

NKE, Víz- és Környezetpolitika Tanszék

1. A környezetvédelmi jog rendszere és eszközei

- a. Jogágazat (3)
- b. A környezetvédelmi jog, mint speciális jogágazat (4)
- c. Horizontális és ágazati környezetjog, rokonterületi jogok (2)
- d. A környezetjog és a környezetvédelmi jog megkülönböztetése (1)
- e. A környezetvédelmi jogszabályok hierarchiája (3)
- f. A környezetvédelmi jog alapelvei (5)
A környezetvédelmi alapelvek sajátosságai (nem vizsgaanyag)
- g. Az integráció elve (4)
- h. A fenntartható fejlődés elve (4)
- i. Az elővigyázatosság elve és a megelőzés elve (4)
- j. A szennyező fizet elve (4)
- k. A közösségi részvétel elve (4)
- k. Környezeti eljárásjog (3)

1a. A jogágazat

- a három nagy *jogág* (büntetőjog, polgári jog, közigazgatási jog) valamelyikén belül, önálló;
- a reálfolyamatokban is jól körülhatárolható;
- összefoglaló törvény, végrehajtó jogszabályok;
- jellemző fogalomkészlet és szabályozási módszertan;
- esetleg saját hatósági rendszer;

pl. az energetikai, a közlekedési, az építési-településrendezési jog

1b. A környezetvédelmi jog, mint speciális jogágazat

- viszonylag új, pragmatikus;
- „keresztbefekvő” azaz nem tiszteli a hagyományos jogági, jogágazati határokat;
- közigazgatási jogi természetű jogágazat, de a másik két jogágot is felhasználja (környezetvédelmi büntetőjog, a környezetvédelem és a birtokvédelem és kártérítési jog közös területei);
- átnyúlik az egyes közigazgatási jogágazatok határain is, pl. a vízgazdálkodási jog, agrárjog (erdészeti jog, termőföldvédelmi jog stb.) iparjog is számos környezetvédelmi rendelkezést tartalmaz (a legközelebb álló közigazgatási jogágazatokat rokonterületeknek hívjuk)

1c. Horizontális és ágazati környezetjog, rokonterületi jogok; 1d. Környezetjog és környezetvédelmi jog

- az *ágazati környezetjog* egy környezeti elemet (víz, levegő, élővilág, éghajlat) vagy egyfajta környezeti terhelést (zaj, hulladék, energia kibocsátás) szabályoz, a *horizontális* pedig ezek közül többre vagy akár mindre (pl. környezeti hatásvizsgálati jogintézmények, közösségi részvétel)
- *rokonterületi jogok* nem elsődlegesen környezetjogi célokat szolgálnak, jogi eszközeik, definíciókészletük, hatósági és eljárásrendjük is eltér, de a környezetvédelem szempontjából bizonyos rendelkezéseik mégis fontosak
- *környezetjog* a horizontális és ágazati környezetjogi szabályok; *környezetvédelmi jog* a rokonterületi közigazgatási jogi normák, sőt a büntető és a polgári jog egyes szabályai is, amelyek valamilyen formában a környezet védelmét szolgálják

1e. A környezetvédelmi jogszabályok hierarchiája

- *törvényi szint*: az egyes környezeti elemek szabályainak sajátos fogalomrendszere, elvei, hatósági eszközei (engedélyek, hatósági ellenőrzés, tilalmak, kötelezések stb.) és felelősségi szabályai (bírságok, kötelezések stb.), pl. hulladék törvény;
- *kormányrendeletek*: speciális szabályok, eljárásrend, pl. veszélyes hulladék kormányrendelet, csomagolási hulladék kormányrendelet;
- *miniszteri rendeletek*: technikai jellegű szabályok; az alsóbb szintű környezetjogi források igen gyakran módosulnak, akár évente 4-5 alkalommal is, pl. miniszteri rendelet a komposztálásról v. a hulladékszolgáltatási díjról;
- *önkormányzati rendeletek*: helyi környezetvédelmi kérdéseket rendezik a magasabb szintű jogszabályok adta felhatalmazás alapján az azokban foglalt keretek között vagy esetleg a magasabb szintű jogszabályok által nem szabályozott kérdésekben (pl. a helyi hulladékszállítási közszolgáltatásról)

1f. A környezetvédelmi jog alapelvei

- A környezetvédelmi jogi alapelvek megjelenése a környezetvédelmi jog fejlődésének, egységesedésének, önálló jogágazattá válásának a következménye;
- Elfogadásukhoz hozzájárult az 1992-es Riói Környezet és Fejlődés Világkonferencia tekintélye (vö. a riói folyamat hatása a környezetjog fejlődésére);
- Az alapelvek kifejezik a legfontosabb társadalmi igényeket és tudományos eredményeket a környezet védelmével kapcsolatban (input a társadalomtól a jog irányába);
- Másfelől pedig az alapelvekből levezethetők, megérthetők a környezetvédelmi jog felépítésének, működésének, szemléletének legfontosabb vonásai, ezért az alapelvek rendszere kiinduló pont lehet a jogalkotás számára, a joggyakorlatban pedig az egyik jogértelmezési eszköz (input az alapelvektől a tételes jog irányába, ami persze visszacsatol a társadalmi folyamatokba – interface jelleg)

A környezetvédelmi alapelvek sajátosságai

- Az általánosság érvényével fogalmazták meg őket, alapvető igazságokat tartalmaznak
- A társadalmi értékrend visszatükröződései, a (környezeti) igazságosság érvényesítése a céljuk
- Erős erkölcsi háttérrel bírnak, a teremtett világ, a modern civilizáció védelme miatt
- Jövőre irányultság is jellemzi őket
- Ennek megfelelően közmegegyezés áll mögöttük, tartalmuk viszonylagosan állandó
- Rendszer jellegűek (a jogrendszernek a fenntarthatóság szempontjából jelentős más ágazataival, másrészt a környezetjogon belül is gazdag kapcsolatrendszerrel bírnak)
- Deduktív és induktív úton is kialakulhatnak (a környezetjogra az előbbi a jellemző)
- A jogállamiság fontos alkotó elemei (legitimálnak bizonyos jogi megoldásokat és illegitimé tesznek másokat)
- Felmerül a közvetlen alkalmazhatóságuk is (pl. az Európai Bíróság joggyakorlatában, de nemzeti szinten is), hasonlóan az egyes alkotmányos elvekhez (vö. következő fejezet), itt is vitatott: a *lex specialis derogat legi generali vs. ius cogens* vagy *ius necessarium*

1g. A fenntartható fejlődés elve

- *Ernyőszerű*, magában foglal több más környezetjogi elvet (így az elővigyázatosság, a nemzedékek közötti és a nemzedékeken belüli igazságosság, valamint az ökoszisztéma megközelítés elvét) és közvetlenül kapcsolódik egyes jogintézményekhez is (pl. hatásvizsgálat, közösségi részvétel);
- A *generációk közötti igazságosság elve* szerint a fenntartható fejlődés a természeti erőforrásokkal való felelős gazdálkodás, amely elegendő erőforrást és választási lehetőséget biztosít az utánunk jövő generációknak, illetve ide tartozik még a környezeti katasztrófák rendszerének elkerülése;
- A *generációkon belüli igazságosság elve* összefügg a környezetügy inherens rendszer jellegével: a civilizációnk létét fenyegető környezeti problémák kezelésére csak a gazdasági és szociális problémákkal egységben lehet esélyünk, szükséges például, a károk minimalizálása, arányos eloszlása, a mégis bekövetkező károk megfelelő kompenzálása

1h. Az integráció elve

- Az integráció elve a fenntartható fejlődés követelményéből következik, a lényege az, hogy a környezetvédelmi szempontokat következetesen érvényesíteni kell a különböző társadalmi és gazdasági tervek, jogszabályok és joggyakorlat alakítása során;
- Az integráció elvében megvalósuló rendszerszemléletet tükrözi a *kumuláció elve*, amely a jogalkotóktól, továbbá a hatóságoktól és a bíróságoktól azt várja el, hogy vegyék figyelembe az emberi tevékenységek és más természeti történések együttes hatásait, továbbá a környezeti hatások mellett a közegészségügyi és a társadalmi-gazdasági hatásokat is;
- feljogosítja az Unió szerveit és a nemzeti hatóságokat, hogy a környezetvédelmen kívüli igazgatási ágazatokban is kötelező intézkedések révén érvényesítsék a környezetvédelmi szempontokat (pl. a kereskedelem, a mezőgazdaság, a szállítás, az energia, a külső fejlesztési támogatások, piaci és verseny politikák, közbeszerzések, regionális politikák)

1i. Az elővigyázatosság elve és a megelőzés elve

- *Az elővigyázatosság elve* a kockázati társadalommal függ össze; a tudományos bizonytalanság nem használható a passzivitás mellett szóló érvként (az elv aktív megfogalmazása); ha pedig egy terv esetében nem zárható ki teljes bizonyossággal, hogy az az egészséges környezetet és a jövő nemzedékek érdekeit súlyosan sérti vagy veszélyezteti majd, akkor azt a tervet el kell vetni; folyamatban lévő tevékenységet meg kell szüntetni (passzív megfogalmazások); az elv ugyanakkor megköveteli a környezeti kockázatokkal járó tevékenységek figyelemmel kísérését és a várható hatások folyamatos tisztázását (érdekkiegyensúlyozó elem).
- *A megelőzés elve* esetében a környezetszennyezés, környezetkárosítás bekövetkezése biztos abban az esetben, ha az adott tervet változtatás nélkül megvalósítanak; a megelőzés elv szorosan összefügg a visszalépést tilalmával (vö. alkotmánybíróság II. alaphatározata dia)

1j. A szennyező fizet elve

- A „szabad javak” eltűnése miatt ma már a környezet szennyezése negatív externáliának (ld. Tankönyv) minősül és az államok fellépnek ellene;
- Az egészséges környezet védelme és a környezeti károk helyreállítása egyre nagyobb költségekkel jár, amely költségeket a lehető legigazságosabban és leghatékonyabban kell a társadalomban telepíteni (pl. ne az adófizetőkre);
- A megelőzést is elősegíti, ha a szennyezőnek számolnia kell a fizetési kötelezettséggel, ráadásul ezzel csökkenthetik a termelési költségeiket, mivel olcsóbb megelőzni, mint utólag felszámolni a környezeti kárt;
- A szennyező ismeri legközelebbről az általa alkalmazott technológiát, ezért is őt érdemes rászorítani arra, hogy annak veszélyességeit, illetőleg káros környezeti hatásait csökkentse;
- Azokban az országokban, régiókban, ahol az elv nem érvényesül, az tisztességtelen versenyelőnyt, burkolt támogatást jelent másokkal szemben.

1k. A közösségi részvétel elve

- 10. sz. riói alapelv első mondata szerint „A környezeti ügyeket a legjobban az összes érdekelt állampolgár részvételével lehet megoldani.” Az elv egyes elemei a nemzeti alkotmányokban megtalálhatók.
- Hitelesség: a részvétel eredményét ténylegesen figyelembe kell venni
- Számonkérhetőség: az érdekelteknek jogorvoslati joguk is kell legyen
- Egyenlőség: valamennyi érdekeltnek meg kell adni az esélyt a részvételre
- Átláthatóság: az eljárás és a részvétel adatai nyilvánosak és a résztvevők számára érthetőek
- Elkötelezettség: a hatóságnak megfelelő feltételeket kell biztosítaniuk a részvételhez
- (de...) Integritás: a döntést végössoron a hatóságnak kell meghoznia

1.j Környezeti eljárásjog

Az anyagi jogi jogintézmények érvényesülésének rendjét szabályozza. Az általános közigazgatási eljárási szabályokon túlmenően sajátos eljárásjogi jogintézmények is vannak a környezetjogban.

- az eljárás *résztevői* körében a kérelmező személyének, az ügyféli jogállásnak a meghatározása (szakértő szervezetek is megindíthatják, civil szervezetek ügyfélként vehetnek részt)
- az eljárás *megindítása* kérelemre vagy hivatalból, a kérelmeknek kötelező melléklete lehet, pl. hatástanulmányok, mérési jegyzőkönyvek
- a *bizonyítási eljárás* szakmailag összetett, bonyolult, ezért több szakértő (szakértelemmel bíró szervezet vagy magánszemély) és szakhatóság (főként rokonterületi közigazgatási hatóságok, közös döntéshozatali folyamatban) is részt vesz benne
- a környezetjogi hatósági *döntések* alkalmazhatnak nemzetközi környezetjogi kötelezettségeket, a nemzeti szintű vagy regionális, sőt helyi állami terveket és célkitűzéseket is
- a környezetjogi határozatok tartalmát gyakran kell *módosítani*, akár vissza is vonhatók
- a *költségek* és a *határidők* is speciálisak: a szakértők, műszeres vizsgálatok, eljárási díjak miatt is a költségek igen magasak is lehetnek, az eljárási határidők pedig, a számos résztvevő, a több szakaszos eljárások miatt a közigazgatásban szokásosnál általában hosszabbak lehetnek

2. Környezetvédelmi alkotmányjog

- a. Az Alaptörvény tartalma és érvényesülése (4)
- b. Az Alaptörvény környezetvédelmi rendelkezéseinek a szerkezete (2)
- c. Milyen természeti erőforrásokat véd az Alaptörvény és milyen eszközökkel? (2)
- d. Hogyan biztosítja az Alaptörvény az egészséges környezethez való jogot? (4)
- e. A környezeti jogok ütközése más alkotmányos jogokkal (3)
- f. Az Alaptörvény nemzetközi környezetjogi rendelkezése (2)

2a. Az Alaptörvény tartalma és érvényesülése

Tartalma: az állam legfontosabb értékeit, az szerveit, azok feladatát és egymáshoz való viszonyát, az állampolgárok jogait is az állammal szemben, emberi élet és méltóság védelme alapján; a társadalom államról vallott felfogását rögzíti, hanem kirajzol egy emberképet; figyelembe veszi a nemzetközi emberi jogi dokumentumokat és az Európai Unió jogát

Érvényesülése: a legmagasabb szintű jogszabályunk, egyetlen más jogszabály sem tartalmazhat vele ellentétes rendelkezést; mégsem hivatkozhatunk rá minden hivatali vagy bírósági ügyünkben, ehhez túl általános, gyakorlati alkalmazása közvetett; meghatározza az összes többi jogszabály tartalmát és szemléletét, segítséget nyújt az értelmezésükhöz; végrehajtását elősegítik beépített intézményi garanciák, így az Alkotmánybíróság és az Alapvető Jogok Biztosa

2b. Az Alaptörvény környezetvédelmi rendelkezéseinek a szerkezete

az állam	kötelezettségei	most
az egyének	jogai	a jövőben

2c. Milyen természeti erőforrásokat véd az Alaptörvény és milyen eszközökkel?

Nemzeti Hitvallás, 8. felhívás

„Vállaljuk, hogy örökségünket, egyedülálló nyelvünket, a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, a Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeit ápoljuk és megóvjuk. Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.”

Alapvetés, P. cikk

„A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

Közpénzek c. fejezet 38. cikk (1) bekezdése:

„Az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona nemzeti vagyon. A nemzeti vagyonkezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megóvása, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele.

2d. Hogyan biztosítja az Alaptörvény az egészséges környezethez való jogot?

Alapjogok, XX. cikk

(1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.

(2) Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.

Alapjogok, XXI. cikk:

(1) Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.

(2) Aki a környezetben kárt okoz, köteles azt — törvényben meghatározottak szerint — helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni.

(3) Elhelyezés céljából tilos Magyarország területére szennyező hulladékot behozni.

2e. A környezeti jogok ütközése más alkotmányos jogokkal

I. cikk (3) bekezdés:

„(3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

2f. Az Alaptörvény nemzetközi környezetjogi rendelkezése

Q cikk (1) bekezdés

„Magyarország a béke és a biztonság megteremtése és megőrzése, valamint *az emberiség fenntartható fejlődése érdekében* együttműködésre törekszik a világ valamennyi népével és országával.”

3. A környezeti hatások vizsgálata, környezetvédelmi engedélyek

- a. Milyen vizsgálatokon mehet keresztül egy várhatóan jelentős környezeti hatásokkal járó nagyberuházás, amíg a kezdeti tervektől eljut a megvalósításig és azt követően? (4)
- b. Mi a különbség a stratégiai környezeti vizsgálat és a környezeti hatásvizsgálat között? (2)
- c. Milyen esetekben kell környezetvédelmi felülvizsgálati eljárást lefolytatni? (3)
- d. Milyen jogintézményekkel vizsgálják a kisebb jelentőségű tevékenységek környezeti hatásait? (4)
- e. A környezeti hatásvizsgálat legfontosabb fogalmi elemei és résztvevői (4)
- f. Screening és scoping (2)
- g. Elvileg ki készíthet környezeti hatástanulmányt és ennek milyen hatása lesz a tanulmány minőségére és objektivitására? (3)
- h. A hatástanulmány tartalma (3)
- i. A hatásvizsgálati eljárás menete (3)
- j. A hatásvizsgálati jellegű jogintézmények csoportjai (4)

3a. Milyen vizsgálatokon mehet keresztül egy várhatóan jelentős környezeti hatásokkal járó nagyberuházás, amíg a kezdeti tervektől eljut a megvalósításig és azt követően?

3b. Mi a különbség a stratégiai környezeti vizsgálat és a környezeti hatásvizsgálat között?

3c. Milyen esetekben kell környezetvédelmi felülvizsgálati eljárást lefolytatni?

- a beruházás pénzügyi feltételeiről való gondoskodás – *banki vizsgálat* a várható környezeti hatásokról
- a beruházás területi igényeinek a biztosítása, az önkormányzat képviselő testületének településrendezési döntése – *stratégiai környezeti vizsgálat* (SKV)
- a tervezett beruházás összes várható környezeti hatására kiterjedő vizsgálat – *környezeti hatásvizsgálat* (KHV)
- a konkrét műszaki megoldások és kibocsátások technikai szintű meghatározása – *egységes környezethasználati engedélyezési eljárás*
- létesítmény építése, telepítése – *létesítési* típusú engedély, a környezetvédelmi hatóság szakhatósági vagy véleményező hatóságként való részvételével
- az elkészült létesítmény ismételt megvizsgálása – *használatba vételi eljárás*
- az idő múlásával annak ellenőrzése, hogy a beruházás környezeti hatásait tekintve beváltotta-e a hozzá fűzött várakozásokat, *környezetvédelmi felülvizsgálat* – működési engedély (akkor is ha egy létesítmény környezetvédelmi engedélye lejárt, illetve, ha környezetszennyezést észlelnek vagy valamilyen okból egy beruházás létesítésekor nem került sor hatásvizsgálatra és ezt kell pótolni)
- a létesítmény felszámolása, a csőd- és felszámolási eljárás – *hatásvizsgálat, környezeti állapotvizsgálat*

3d. Milyen jogintézményekkel vizsgálják a kisebb jelentőségű tevékenységek környezeti hatásait?

- A kisebb volumenű, kisebb környezeti hatásokkal járó beruházások esetében pedig fel sem merül a hosszú és költséges hatásvizsgálati eljárás; amennyiben környezetvédelmi szempontból a beruházás egyes vonatkozásai mégis lényegesek lehetnek, a beruházó *külön-külön* kaphat pl. hulladékgazdálkodási, levegőtisztaság-védelmi stb. környezetvédelmi engedélyeket egy lényegesen egyszerűbb és gyorsabb eljárásban.
- A kisebb, de komplex környezeti károkkal, zavarással járó, helyi jelentőségű beruházások pedig *telepengedélyt* kaphatnak, amennyiben a környezetszennyezésük a határértékeken belül van és a szomszédok zavarása az elvárhatónál nem nagyobb

3e. A környezeti hatásvizsgálat legfontosabb fogalmi elemei és résztvevői

- hatósági eljárás
- a környezetvédelmi jog legfontosabb engedélyezési típusú jogintézménye
- tervezési segédlet
- iteratív folyamat, a résztvevők több körben vizsgálják a beruházás környezeti hatásait
- a beruházó szakértői által elkészített környezeti hatástanulmány határozza meg az eljárás tartalmát
- sok résztvevős eljárás: környezetvédelmi (ügydöntő) és a rokonterületi hatóságok (szakhatóságként), a beruházó (mint ügyfél) a beruházás hatásterületén működő civil szervezetek (ügyfelek lehetnek), érintett helyi közösségek vagy akár magánszemélyek is; a beruházás helyén működő önkormányzatok

3f. Screening és scoping

- a jelentős környezeti hatással járó és emiatt hatásvizsgálat köteles tevékenységek meghatározásának problémája: elvileg összegyűjthetők egy listába és meg lehet határozni, hogy milyen nagyságrendtől és egyéb sajátosságoktól függően számít a környezeti hatás jelentősnek; de az összes fontos tényezőt mégsem lehet előre látni, ezért a környezetvédelmi hatóság esetenként kell, hogy meghatározza, hogy a listán szereplő tevékenység egy meghatározott egyedi esetben hatásvizsgálat köteles lesz-e (=screening); tevékenységek többszöri módosítása is screening köteles
- nem minden tevékenység nem minden alternatívája kívánja meg az összes létező környezeti elem vizsgálatát, a hatástanulmány szakmai tartalmát a hatóság szintén az előzetes eljárásban tisztázza (=scoping)

3g. Elvileg ki készíthet környezeti hatástanulmányt és ennek milyen hatása lesz a tanulmány minőségére és objektivitására?

Elvileg a sorban lefelé haladva egyre több a garancia az objektivitásra:

- bárki korlátozás nélkül
- bárki, megfelelő képzettségi, gyakorlati idő stb. feltételekkel
- egy a hatóság által összeállított listán felsorolt szakértők
- speciális engedély birtokosai
- a szakértői szerződést hatóság hagyja jóvá
- a hatóság választja ki a szakértőt
- a hatóság saját szakértői készítik a hatástanulmányt
- külön testület készíti és értékeli

3h. A hatástanulmány tartalma

- a *beruházás* részletes leírása
- az összes lényeges környezeti *kibocsátás*
- ezek az adott környezetben milyen *hatásokkal* járnak majd (hatások alatt itt nem csak a közvetlen természeti, élettani stb. hatásokat értjük, hanem közvetetten a társadalmi-gazdasági hatásokat is)
- *alternatívák*, mind az elhelyezésben, mind pedig a műszaki-technikai megoldásokban
- a beruházás *szakaszai* (megvalósítása, működtetése és felhagyása) során keletkező környezeti hatások
- a beruházásokhoz *kapcsolódó* létesítmények és tevékenységek (pl. anyagnyerő helyek, szállítási tevékenység)

3i. A hatásvizsgálati eljárás menete

- előkészítő szak (screening és scoping) közösségi részvétellel;
- bizonyítási eljárás (a hatástanulmány alapján);
- közmeghallgatás (a közösségi részvétel alanyai a hatóságokkal és a beruházóval közvetlenül tisztázhatják a vitás kérdéseket);
- ügydöntő határozat (a környezetvédelmi engedélyt kiadása vagy megtagadása, az észrevételek ténybeli, szakmai és jogi elemzése);
- az engedély tartalmazza a beruházás létesítésének és működtetésének, illetőleg felhagyásának a feltételeit, továbbá az engedély érvényességi idejét;
- meg kell tagadni az engedélyt, ha környezetvédelmi és rokonterületi jogszabályok előírásait nem lesznek képesek betartani, szemben állnak a hatályos nemzeti környezetvédelmi program célkitűzéseivel vagy az ország nemzetközi környezetvédelmi jogi kötelezettségeivel.

3j. A hatásvizsgálati jellegű jogintézmények csoportja

- időtengelyen, illetőleg az általános és az egyedi szinten: jogalkotásra, tervek, ágazati politikákra és programokra: jogszabályok és átfogó állami tervek környezeti vizsgálata, stratégiai környezeti vizsgálat (SKV), majd az egyedi beruházásokra a környezeti hatásvizsgálat (KHV), végül pedig a már működő létesítményekre környezeti felülvizsgálat;
- a tevékenység jogszerűségéhez képest: KHV vagy szankciós környezetvédelmi felülvizsgálat;
- önkéntesen vállalt: környezeti teljesítményértékelés;
- ágazati hatásvizsgálati eljárások: vízgyűjtő területi tervezési vizsgálat, Natura 2000-es vizsgálat, kulturális örökségvédelmi hatásvizsgálat;
- csőd és felszámolás esetén: környezeti állapotvizsgálat;
- országhatáron átnyúló környezeti hatásokra: nemzetközi környezeti hatásvizsgálat az Espooi Egyezmény alapján.

4. Közösségi részvétel

a. A közösségi részvétel mellett és ellen szóló érvek (3)

A nemzetközi környezetjog jelentősége a környezeti ügyekben való közösségi részvétel szempontjából (nem törzsanyag)

b. Mennyiben kiemelkedő az Aarhusi Egyezmény a nemzetközi jogban és mi okozza ezt a különlegességet? (3)

c. A közösségi részvétel rendszere (4)

d. A passzív információs jogosultságok feltételrendszere, a kivételek és alkivételek (5)

e. A részvételre képesítés rendszere (4)

f. Mik lehetnek az előnyei és a hátrányai annak, ha az érintett közösségeket és szervezeteket egy környezetvédelmi közigazgatás legelején vagy legvégén értesítenek a részvétel lehetőségéről? (5)

g. Milyen közigazgatási ügy számít környezetvédelmi ügynek a környezetvédelmi társadalmi szervezetek ügyféli joga szempontjából? (1)

4a. A közösségi részvétel mellett és ellen szóló érvek

- Jogállamiság, jó kormányzás (a közigazgatás átlátható és szükség esetén elszámoltatható működése)
- a környezetvédelmi problémák természete: összetettsége, területi kiterjedtsége, sokszor azonnali intézkedéseket követelő jellege
- a helyi közösségek állandóan jelen vannak a lakókörnyezetük teljes területén – ők a környezetvédelemért felelős hatóságok „ezer szeme és füle”
- a résztvevő közösségek elkötelezettsége
- a civilek problémaorientált, holisztikus szemlélete jó kiegészítője lehet a szűkebb szakmai szempontoknak
- a zöld társadalmi szervezetek hálózatos működésük révén olyan alternatív szakmai információhoz is hozzájuthatnak, ami az adott környezetvédelmi probléma megoldását elősegítheti
- Viszont: időigényes lehet
- többletforrásokra is szükség lehet
- az érintett közösségek, de még a környezetvédelmi szervezetek is érzelmi oldalról közelíthetnek az általuk megélt környezeti konfliktusokhoz, amit akár elfogultságnak is nevezhetnénk

A nemzetközi környezetjog jelentősége a környezeti ügyekben való közösségi részvétel szempontjából

- a környezetszennyezés nem áll meg az országhatároknál, a legtöbb környezeti probléma regionális vagy globális jellegű
- a környezetvédők jelentős nemzetközi hálózatokkal bírnak, számos nagy szakmai tekintéllyel és befolyással bíró nemzetközi környezetvédelmi szervezetet ismerünk
- a nemzetközi tárgyalások során a messzebbre látó, az emberiség közös sorsáért aggódó hangok erősebben hallatszanak, mint nemzeti vagy helyi szinten, hiszen nem nyomják el őket az agresszíven jelentkező helyi gazdasági érdekek
- a nemzetközi környezetvédelmi jog általában is rendkívül fejlett és több területen meghatározó hatással van a nemzeti szintű környezetvédelmi jogokra, a közösségi részvétel jogára is

4b. Mennyiben kiemelkedő az Aarhusi Egyezmény a nemzetközi jogban és mi a titka?

- Josef Vavrousek, csehszlovák civil környezetvédőből lett környezetvédelmi miniszter kezdeményezte az európai környezetvédelmi miniszterek rendszeres találkozóit
- a harmadik találkozó 1995-ben, Szófiában volt, eredménye: Sofia Guidelines a közösségi részvételről és a civilek nyomására annak kiegészítése egy nemzetközi szerződés vállalásával
- az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának vezetésével kidolgoznak egy nemzetközi szerződést a környezeti demokráciáról, egyedülálló módon civilek is részt vehettek
- 1998-ban elfogadják a Dániai Aarhusban a környezetvédelmi ügyekben a közösségi részvételről szóló egyezményt
- a nemzetközi jogban soha nem látott gyors karriert futott be: gyors ratifikációk (2002-ben már hatályba is lép), az EU és a Részes Felek jogának átalakítása, hiánytalan országjelentések
- létrehozzák a nemzetközi jogban szintén egyedülálló Jogkikényszerítő Bizottságot (Compliance Committee), azzal a sajátos vonással, hogy nem csupán a Részes Felek, de bármely szervezet vagy magánszemély is fordulhat hozzá panasszal (a Bizottságnak 180 érdemi ügye volt, számos döntésük precedens értékű)
- az Aarhusi Egyezmény karrierjének a titka elsősorban *rendszer jellegében* rejlik

4c. A közösségi részvétel rendszere

A. Az információhoz való hozzájutás joga	A.1 Passzív (kérelemre)	A.2 Feltételei: a) forma b) határidő c) költség	A.3 Kivételek: a) állami b) hivatali c) 3. személy
	A.4 Aktív (a közigazgatási szerv saját kezdeményezésére)		
B. Beleszólási jog	B.1 Egyedi döntések	B.2 Tervek, programok	B.3 Jogalkotás
C. Jogorvoslati jog	C.1 A-hoz kapcsolódva	C.2 B-hez kapcsolódva	C.3 Önállóan
	C.4 A jogorvoslat minősége: egyenlő, méltányos, időszerű és megfizethető		

4d. A passzív információs jogosultságok feltételrendszere, a kivételek és alkivételek

- az első pillér esetében a *passzív*, azaz kérelemre történő információ szolgáltatás lényegesen gyakoribb és nagyobb jelentőségű, mint az *aktív* forma, azaz a hatóság saját kezdeményezéséből történő információadás
- a kérelemre történő információszolgáltatásnak rengeteg buktatója lehet, ezért az Egyezmény és ennek megfelelően az európai és a nemzeti jogok igyekeznek biztosítani, hogy az adatkérő *megfelelő formában, időben és elviselhető költségek* mellett jusson a kívánt információhoz
- különféle *állami, hivatali vagy magánérdekből* bizonyos információ mégiscsak titkosnak minősülhet. Pl. Magyarországon jelenleg több mint 7200 jogszabály tartalmaz valamilyen titokkal kapcsolatos rendelkezést, a három titokcsoport egyenként 6-8 titokfajtájának valamelyike alá tartozik (pl. honvédelmi titok, folyamatban lévő ügy iratai vagy éppen üzleti titok)
- vannak azonban ún. alkivételek is, azaz a kivételek alóli kivételek, például azok az esetek, amikor egy bizonyos titokfajtához fűződő környezetvédelmi érdek erősebb, mint a titok mögött álló érdek, továbbá a jogorvoslati jog korlátozásához vezető titkok vagy az az eset, amikor a titkos információrészt ki kell takarni, azonban a többi rész kiadható

4e. A részvételre képesítés rendszere

	Információval	Szervezeti segítséggel	Akadályozásának tilalmával
Általánosan	Környezetvédelmi jogi, intézményi és eljárási információ aktív, közérthető szolgáltatása	Támogató jellegű működési szabályok, normatív támogatás a civil szervezeteknek és helyi közösségeknek	a megkülönböztetés tilalma a részvétel során
Egyedi ügyekben	Környezetvédelmi jogi, intézményi és eljárási információ az egyedi ügyekre vonatkozóan	civil szervezetek részvételi jogainak elismerése és támogatása egyedi ügyekben	a közösségi részvétel megtorlásának tilalma

4f. Mik lehetnek az előnyei és a hátrányai annak, ha az érintett közösségeket és szervezeteket egy környezetvédelmi közigazgatás legelején vagy legvégén értesítenek a részvétel lehetőségéről?

Ez egy „gondolkodtató kérdés” ...

4g. Milyen közigazgatási ügy számít környezetvédelmi ügynek a környezetvédelmi társadalmi szervezetek ügyféli joga szempontjából?

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól, 98. § (1) bekezdés

“A környezetvédelmi érdekek képviselőire létrehozott egyesületeket és más, politikai pártok, érdekképviselőket nem minősülő - a hatásterületen működő - társadalmi szervezeteket (a továbbiakban: szervezet) a környezetvédelmi közigazgatási hatósági eljárásokban a működési területükön az ügyfél jogállása illeti meg.”

4/2010. (X. 20.) Közigazgatási jogegységi határozat a társadalmi szervezetek jogállásáról környezetvédelmi közigazgatási hatósági ügyekben

“Mindezek alapján a jogegységi tanács arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Kvt. 98. § (1) bekezdése szerinti ügyféli jogállás - figyelembe véve és fenntartva az 1/2004. számú jogegységi eljárásban kifejtett álláspontot - azon szakhatósági közreműködésre tekintettel illeti meg a társadalmi szervezeteket, ahol környezetvédelmi hatóság, mint környezetvédelmi szakhatóság jár el.”

5. Levegőtisztaság-védelem

a. A levegőtisztaság-védelmi jog feladata (3)

b. Por-e a szállópor? (1)

SO₂, NO₂, NO_x, O₃, CO, Pb, PM₁₀ és PM_{2,5} (tájékoztató diák)

c. A legfontosabb környezetvédelmi és rokonterületi jogágazatok a levegőtisztaság-védelem szempontjából (4)

d. A levegőtisztaság-védelmi jog szerkezete (3)

e. A közigazgatási jog eszközei a levegőszennyezés visszaszorítására(5)

A levegő minőségének javítását szolgáló szervező intézkedések a közlekedési, ipari, mezőgazdasági és lakossági szektorban (tájékoztató diák)

f. Levegőminőségi tervezés és a levegőminőségi tervek tartalma

A levegőminőségi terv végrehajtására felhasználható jogszabályok (tájékoztató dia)

g. A városi szmog elleni védekezés szabályai (3)

5a. A levegőtisztaság-védelmi jog feladata

5b. Por-e a szállópor?

A feladat az, hogy az elkerülhetetlen szennyezés ne okozhasson egészségügyi és környezeti károkat, illetőleg, hogy kivegye a rendszerből azokat a szennyezőket, amelyek kirívóan magas és veszélyes levegőszennyezettséget okoznak; A levegőtisztaság védelmi jog feladata az is, hogy a konkrét határértékekkel nem jellemezhető, de a környezetét zavaró bűz felszámolja a legjobb elérhető technológia alkalmazására kötelezéssel.

- például a budapesti lakosok várható élettartama több mint 8 hónappal rövidül meg csak a kültéri levegőszennyezés (az ipar, azon belül a nagy hő termelő- és égetőművek, a közlekedés és a házak egyéni tüzelése) miatt (Európai Környezetvédelmi Ügynökség, 2017)
- a leggyakoribb azonosítható légszennyező anyagok: kén-dioxid, a nitrogén-oxidok (kétféle nagyvárosi szmog), szén-monoxid, ólom, benzol, talaj közeli ózon, szállópor, a porszemeknél jóval kisebb korom-szemcsék, amelyek felületén sokféle más szennyezőanyag és allergén megtapad: PM10 és 2,5

SO₂, NO₂, NO_X (tájékoztató anyag)

- kén-dioxid (SO₂): az energiaipar, a széntüzelés valamint a közúti közlekedés tehető felelőssé a kéntartalmú fosszilis tüzelőanyagok elégetéséből keletkező irritáló hatású gáz kibocsátásáért, amely magas koncentrációban a tüdő és a hörgők görcsös állapotát eredményezi
- nitrogén-dioxid (NO₂): elsősorban a közlekedésből valamint a fűtésből eredő, irritáló hatású gáz, amely különféle légzőszervi tünetek kockázatának növekedését eredményezi, továbbá csökkenti a szervezet ellenálló képességét a légúti fertőzésekkel szemben
- nitrogén-oxidok (NO_X): szintén elsősorban a közlekedéssel valamint a fűtéssel összefüggően keletkezett égéstermék keverék, egyik fő komponense nitrogén-oxid (NO) – a légkörben jelenlévő oxidáló anyagok hatására gyorsan átalakul nitrogén-dioxiddá (NO₂)

O₃, CO, Pb (tájékoztató anyag)

- ózon (O₃): másodlagos szennyezőanyag, amely többek között a gépjárművek kipufogógázaiból származó nitrogén-oxidokból fotokémiai úton keletkezik; irritálja a nyálkahártyákat, súlyosbítja a krónikus betegségeket, de egészséges embereknél is panaszokat okoz, csökkenti a tüdőfunkciót, valamint émelygés, hányinger és mellkasi fájdalmak kiváltását eredményezheti
- szén-monoxid (CO): elsősorban belsőégésű motorokban keletkező, színtelen, szagtalan mérgező gáz, amely a vér oxigénszállító képességét csökkenti, ezáltal fejfájás, szédülés, álmatlanság, idegrendszeri tünetek kialakulását eredményezheti, valamint növeli a szívinfarktus gyakoriságát
- ólom (Pb): korábban a közúti közlekedés, mára inkább az ipar okolható a légkörbe jutó, súlyosan mérgező ólom kibocsátásáért, amely gátolja a hemoglobin képződést, emellett károsítja a bél- és idegrendszert, a veseműködést és az ízületeket

C₆H₆, NH₃, VOC8 (tájékoztató anyag)

- benzol (C₆H₆): fő forrását a benzinüzemű járművek belsőégésű motorjai jelentik, s bár légköri környezetben heveny hatást nem vált ki, a benzol az emberi szervezetben (zsírszövetben, idegrendszerben, csontvelőben, mellékvesékben) felhalmozódva erősen rákkeltő hatású, amely vérképzőszervi és nyirokszervi daganatok kialakulásához vezethet.
- ammónia (NH₃): fő kibocsátója a mezőgazdaság, de keletkezhet hulladékégetéssel is; izgatja a szem kötőhártyáját, és a légzőszervek nyálkahártyáját, hatása erős könnyezésben, köhögésben, légzési nehézségben és orrnyálkahártya-panaszokban nyilvánul meg.
- illékony szerves vegyületek (VOC): keletkezésüket a légköri viszonyok és egyéb szennyezők is befolyásolják. Az új épületekben az átlagosnál is magasabb lehet az illékony szerves szennyezőanyagok koncentrációja, egyrészt az új bútorok, burkolatok, friss festékek és ragasztók még nagy mennyiségben bocsátanak ki káros anyagokat, másrészt a jobban szigetelő ablakok akadályozzák a légcserét. Ezek az anyagok fejfájást, légzőszervi meg-betegedést, torok- és szemirritációt, szédülést, kimerültséget okoznak, és csökkentik a koncentrálóképességet, hosszútávon máj- és idegrendszeri károsodáshoz is vezethetnek

PM10 és PM2,5 (tájékoztató anyag)

- PM10: a levegőben szálló 10 mikrométernél kisebb átmérőjű szilárd, vagy folyékony halmazállapotú anyagok, melyek főként a lakossági fűtésből, mezőgazdasági és ipari tevékenységből, az utak felületének kopásából, belsőégésű motorokból származnak. Az alsó légutakba lejutó részecskék a nyálkahártyát ingerelve köhögést, nehézlégzést váltanak ki. A szálló por szennyezettséget az éves átlagos tömegkoncentráció adattal ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) jellemzik.
- PM2,5: a jellemzően égési termékekből keletkező, 2,5 mikrométernél kisebb átmérőjű részecskék belélegzés útján lejutnak a tüdő léghólyagocskákba, ahol gyulladásoz folyamatot indíthatnak el, növelve ezáltal az asztma, a légcsőhurut valamint a szív-érrendszeri megbetegedések kialakulásának valószínűségét

5c. A legfontosabb környezetvédelmi és rokonterületi jogágazatok a levegő szempontjából

- általános környezetjogban: Kvtv., KHV, pp., környezeti felelősség
- az ágazati környezetjogban: hulladékgazdálkodási jog (pl. hulladékégető művek, kazánok, nyílt téri hulladékégetés)
- vízvédelmi jog (pl. levegőszennyező anyagok kiülepedése)
- rokonterületeken: a közlekedési jog (pl. vonalas létesítmények); településrendezés (pl. szennyező létesítmények elhelyezése, a védőterületek meghatározása); a közegészségügy (pl. parlagfű) és a kémiai biztonság joga, illetőleg a talajvédelmi jog (szintén a kiülepedés miatt)
- más jogágban: polgári jog (pl. szomszédjog és tulajdonjog)

5d. A levegőtisztaság-védelmi jog szerkezete

Kibocsátási (emissziós) és környezetminőségi (immissziós)

- forrás típusok szerinti (pontszerű, diffúz, vonalas)
- egyes szennyező anyagfajtákra vonatkozó szabályok
- a védendő területekre vonatkozó (pl. sűrűn lakott zónák, egészségügyi intézmények) szabályok, valamint
- a tervezés, mérés, továbbá a nyilvánosság és közösségi részvétel szabályai

5e. A közigazgatási jog eszközei a levegőszennyezés visszaszorítására

- Önkéntes jogkövetésen (és annak ellenőrzésén) alapuló eszközök: jogszabályban rögzített határértékek; alapbejelentés, változás-bejelentés és éves kibocsátás jelentés az üzemvitel dokumentációjával; levegőterhelési díj fizetése
- Hatósági intézkedéseken alapuló eszközök: engedélyezés, ennek során levegőtisztaság-védelmi intézkedésekre kötelezés (pl. kapcsolódó szállítási módok és útvonalak engedélyezése vagy tilalma); ha a környezeti levegő szennyezettsége már eleve határérték feletti nem adható ki további kibocsátási engedély; ha egy adott körzetben javítani kell a levegő minőségét, akkor a legnagyobb kibocsátókat intézkedési terv készítésére kötelezik; nem tolerálható határérték túllépés esetén bírság, levegőtisztaság-védelmi intézkedésekre kötelezés, működés felfüggesztése, megtiltása;
- Szervezési intézkedések (ld. tájékoztató diák) tervezési zónák, ahol nem érvényesül a határérték (ld. tájékoztató diák)

A levegő minőségének javítását szolgáló intézkedések – közlekedési szektor

- Nehézgépjárművek forgalomkorlátozásának szigorítása, elektronikus útdíj bevezetése általánosan, részecskeszűrővel való felszerelésük
- Elkerülő úti fejlesztések az országos közúthálózaton (?)
- Fő- és mellékutak forgalomcsillapítása
- Parkolási rendszerek átalakítása (P+R és B+R parkolóhelyek létesítése)
- Elektromos üzemű járművek bevezetése
- Vasútvonalak korszerűsítése, elővárosi vonalak fejlesztése
- A nem motorizált közlekedési módok népszerűsítése, munkahelyi közlekedési tervek kialakítása

Ipari és mezőgazdasági szektor

- A bányászat PM10 szennyezésének feltárása, szabályozása
- Az elérhető legjobb technikák alkalmazásának és a határértékek betartásának ellenőrzése
- Porleválasztó rendszerek ellenőrzése
- A mezőgazdaság PM10 terhelés terjedés és hatásai vizsgálata
- Az ipari kibocsátások szabályozásának felülvizsgálata, különös tekintettel a nagy kibocsátó forrásokra (pl. erőművek, cement- és mészgyárak, kohók, hulladékégetők)
- Erdőtelepítési, erdőszerkezet-átalakítási, fásítási munkálatok támogatása

Lakossági szektor

- A kerti hulladék égetésének tiltása
- A komposztálás rendszerének kiépítése
- Szigorú fellépés az illegális égetések ellen
- A távfűtés versenyképességének javítása, a lakossági tüzelőberendezések kibocsátásának csökkentése.
- Épületek energiahatékonyságának javítása
- A 140 kW bemenő teljesítmény alatti tüzelőberendezések számának csökkentése

5f. Levegőminőségi tervezés

- Az Európai Parlament és a Tanács 2008. május 21-i 2008/50/EK IRÁNYELVE a környezeti levegő minőségéről és a Tisztább levegőt Európának elnevezésű programról
- Az Irányelvben meghatározott határérték teljesítése céljából a tagállamok biztosítják az olyan zónákra és agglomerációkra vonatkozó levegőminőségi tervek kidolgozását. Ha lejárt az Irányelvben megszabott teljesítési határidő, a levegőminőségi tervek megfelelő intézkedéseket állapítanak meg annak érdekében, hogy a túllépés időtartama a lehető legrövidebb ideig tartson. A levegőminőségi terveknek tartalmazniuk kell legalább az Irányelv XV. mellékletében felsorolt intézkedéseket (ld. előző diák)

5f. (folyt.) A levegőminőségi tervek tartalma

- a szennyezettséget megállapító mérőállomás vagy az időszakos mérések helye (térkép, földrajzi koordináták) és a zónában lévő védendő objektumok
- a légszennyezettség okai, a fő kibocsátó források, tevékenységek jegyzéke (térképpel), a kibocsátások összes mennyisége (tonna/év), valamint a más zónákból származó, a légszennyezettségi állapotot befolyásoló kibocsátások jellemzői
- a túllépésért felelős tényezők (pl. közlekedés, beleértve a határokon átnyúló közlekedést is; másodlagos szennyezőanyagok keletkezése a légkörben; transzmisszió, beleértve az országhatáron átterjedő légszennyezést, képződés) jellemzői, valamint
- a levegőminőség javítására irányuló lehetséges intézkedések felsorolása (azon intézkedések és programok bemutatása, amelyeket a levegőminőségi terv készítése előtt végrehajtottak, ezen intézkedések megfigyelt hatásai, jövőbeli intézkedések és programok részletei
- A levegőminőségi intézkedések és programok valószínűsíthető költségei és forrásai

A levegőminőségi terv végrehajtására felhasználható ágazati (rokonterületi) jogszabályok

- A közúti járművek műszaki megvizsgálásáról szóló, és a közúti járművek forgalomba helyezésének és forgalomban tartásának műszaki feltételei
- a benzin tárolásából, elosztásából és töltőállomáson a gépjármű feltöltéséből származó illékony szerves vegyület (VOC) csökkentése
- a nem közúti mozgó gépekbe építendő belső égésű motorok gáznemű és részecskékből álló szennyezőanyag-kibocsátásának korlátozása
- a motorhajtóanyagok minőségi követelményei
- az egyes tevékenységek illékony szerves vegyület kibocsátásának korlátozása
- az egyes folyékony tüzelő- és fűtőanyagok kéntartalma
- a hulladékégetés műszaki követelményei, működési feltételei és a hulladékégetés technológiai kibocsátási határértékei
- az 50 MWth és annál nagyobb teljes névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések működési feltételei és légszennyező anyagainak kibocsátási határértékei
- az egyes festékek, lakkok és járművek javító fényezésére szolgáló termékek szerves oldószer tartalma
- a 140 kWth és annál nagyobb, de 50 MWth-nál kisebb teljes névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések működési feltételei

5g. A városi szmog elleni védekezés szabályai

- a legsúlyosabb levegőszennyezési esetek: környezetterhelés és időjárási helyzet miatt sok ember egészsége veszélybe kerül
- az önkormányzatnak van füstköd riadó terve; a szennyezés szintjének megfelelően a tájékoztatási és riasztási fokozatok teendői
- a környezetvédelmi, közegészségügyi, rendészeti szervek hatékony együttműködése szükséges
- a közlekedési, ipari tevékenységekre vonatkozó korlátozásokat megszegők elleni szankciók (bírság, szabálysértési eljárás) önmagukban nem elegendőek
- közösségi részvétel és a lakosság együttműködése és önkorlátozása nélkül a szmog elleni védekezés nem lehet eredményes

6. Zajvédelem

- a. A zaj egészségügyi hatásai (2)
- b. Milyen alkotmányos jogosultságok, rokonterületi és polgári jogi jogintézmények kapcsolódnak a zajvédelemhez? (3)
- c. A zaj definíciója és mértékegysége. Zaj-e jogi értelemben, amit nem hall senki, illetőleg zaj-e a kellemes zene? (4)
- d. Nevezze meg a zajvédelmi jog által védett tárgyak két fő csoportját és a csoportok néhány elemét! (3)
- e. A zajforrások csoportjai (2)
- f. A veszélyes mértékű zaj fogalma és a veszélyes mértékű zaj tilalma alóli kivételek és alkivételek (5)
- g. A stratégiai zajtérkép elemei (3)
- h. A termékközpontú szabályozás jogintézményei (2)

6a. A zaj egészségügyi hatásai

a környezetjog egészén belül talán a legkevésbé szigorú szabályok a zajvédelem területén találhatóak. Szemben a többi környezetszennyezéssel ugyanis a zajforrás megszüntetésével, kikapcsolásával a zajnak nem marad mérhető fizikai nyoma, hacsak a különösen erős zajnak kitett élőlények nem károsodtak maradandóan. Az állampolgári jogvédelmi szervezetek (ügyészség, ombudsman stb.) előtt a legtöbb állampolgári panasz éppen a zajjal kapcsolatos

egészségügyi hatások: közvetlenül károsítja a munkavégzés, tanulás, pihenés, alvás hatékonyságát, közvetve pedig egy sor egészségügyi problémát okoz a belső fülben, az idegrendszerben, a szív- és érrendszerben, valamint az immunrendszerben. Ehhez járulnak még olyan szociális és intellektuális hatások, mint a figyelem, olvasási és szövegértési készség, valamint a problémamegoldás és a memória zavarai. Mindezek a hatások fokozódnak, ha a zaj hosszabb időtartamú és nagyobb információtartalommal bír, azaz nem egyenletes

a magyarországi nagyvárosokban a környezeti zaj mértéke általában többszörösen meghaladja az ENSZ Egészségügyi Világszervezetének ajánlásait

6b. Milyen alkotmányos jogosultságok, rokonterületi és polgári jogi jogintézmények kapcsolódnak a zajvédelemhez?

- alkotmányjog: a környezethez, egészséghez, pihenéshez való jog, a tulajdon háborítatlan birtoklásának joga
- építési jog településrendezési szabályai, egyedi építési szabályok (pl. az épületek kimenő és bemenő zajszigetelése)
- környezeti hatásvizsgálati jog
- birtokvédelem és szomszédjog
- szabálysértési jog (csendháborítás)
- helyi önkormányzati rendeletek (közterületek használata)

6c. A zaj definíciója és mértékegysége. Zaj-e jogi értelemben, amit nem hall senki, illetőleg zaj-e a kellemes zene?

A szaktudományok által megfogalmazott definíciók e jogterületen is meghatározzák a szabályozás tárgyi hatályát

- környezeti zaj a levegő olyan mértékű és minőségű nyomásingadozása, amely a védendő környezetben észlelhető (szaktudományos)
- másképpen: a zaj terhelő, kellemetlen hanghullámokból áll, általában több zajforrás összeadódása (jogi)
- a különböző frekvenciákból álló zaj mérése úgy lehetséges, hogy a frekvenciákat átszámolják a zenei „A” hangra, az így előálló egységes hangnyomást jelölik a dB/A mértékegységgel, azaz röviden decibellel
- a nyugodt alváshoz 35 dB/A szükséges, de a Hungaroring autóverseny pályán vagy egy rock koncerten akár a 100 dB/A hangnyomást is elviselik a rajongók (a hangnyomást logaritmikus skálán mérik, így a skála bizonyos helyein 3-4 dB/A növekedés akár kétszeres hangnyomás emelkedést is jelenthet)

6d. Nevezze meg a zajvédelmi jog által védett tárgyak két fő csoportját és a csoportok néhány elemét!

védendő környezet: emberi tevékenységre szolgáló terület és helyiségek

- területek: a lakó- és üdülőterületek, oktatási, egészségügyi, vallási célokat szolgáló területek és egyes zöldterületek (közkertek, közparkok),
- helyiségek: védendő épületek a kórházak, az oktatási létesítmények, lakószobák, kereskedelmi és vendéglátó helyek

az egészségügyi határértékek mind az egyes zajforrások, mind pedig a zajtól védendő területek és helyiségek szerint változnak

6e. A zajforrások csoportjai

- építési (építőipari, tehát a kisléptékű magánépítkezések nem tartoznak ide)
- közlekedési (a közlekedési útvonal zaja, az azon közlekedő gépjárművek, vonatok, esetleg hajók, valamint repülők összeadódó zaja, nem külön-külön az egyes járműveké)
- üzemi (termelő, szolgáltató tevékenységek, az előző két pontban nevesített tevékenységeken kívül, illetőleg ezekhez használt gépek, berendezések, telephelyen belüli járművek)
- szabadidős (kulturális, szórakoztató, vendéglátó vagy sportlétesítmények, kivéve a közterületen alkalmilag megrendezett rendezvényeket) és
- egyéb tevékenységek

6.f. A veszélyes mértékű zaj fogalma és a veszélyes mértékű zaj tilalma alóli kivételek és alkivételek

egyrészt az egészségügyi határértéket meghaladó zaj, másrészt, ha olyan zajról van szó, ami azonos körülmények között nem ismétlődik meg, azaz határérték mérésére nem alkalmas, akkor veszélyes mértékű az a zaj lesz, ami érzékszervi megállapítással a hatásterületén élők nyugalma zavarja; általános kivételek:

- honvédelmi: katonai légifolyosók és lőterek (alkivételek: a hely kiválasztásával és a zajterhelést csökkentő intézkedésekkel, esetlegesen a sérelmet szenvedők kártalanításával kapcsolatos szabályok a honvédelmi jellegű zajforrásokra is érvényesek)
- építkezések és közutak (alkivétel: csak jelentős határérték túllépés esetén kell intézkedéseket fogantatosítani, azaz 10 dB túllépés esetén)
- a repülőterek zaj-gátló védőövezete (az a terület, ahol a repülőtér nem képes betartani a zajterhelési határértékeket, ezért az emberi tartózkodásra szolgáló épületek létesítését megtiltják, a meglévőket pedig igyekeznek kiváltani)
- közüzemek (pl. víz, gáz, áram, távhő szolgáltató létesítmények) környezetében, ahol a zajszint nem csökkenthető határértékre, a környezetvédelmi hatóság fokozottan zajos területet jelöl ki (alkivétel: a közüzemnek zajcsökkentési intézkedési tervet kell kidolgoznia)
- az építési, üzemi vagy szabadidős zajforrások üzemeltetői felmentést kérhetnek (alkivételek: a felmentés időben korlátozott és meghatározott intézkedésekhez köthető)

6g. A stratégiai zajtérkép elemei

Budapesten és vonzáskörzetében, a 100.000 lakosnál nagyobb városokban, illetőleg a fő közlekedési létesítmények (utak, vasutak, repülőterek) területén lévő településeken az önkormányzatoknak stratégiai zajtérképet kell készíteniük; csendes övezetek és a fokozottan zajos területek kijelölésekor is kell zajtérképet készíteni

- zajterhelési térképből és konfliktustérkép (a tényleges zajterhelés és az, hogy az mennyiben tér el a megkívánt zajterhelési értékektől)
- zajszint övezetek és zajszintgörbék
- az útfenntartókat és a területen lévő egyéb zajos létesítmények üzemeltetőit intézkedési terv elkészítésére kötelezhetik (forgalomszervezési, területhasználati változtatások, műszaki intézkedések, egyes zajforrások kevésbé zajos berendezésekkel történő kiváltása)

6h. A termékközpontú szabályozás jogintézményei

- a zajvédelmi jog eszközei tehát: területi típusú szabályozás és termékközpontú szabályozás
- meghatározott zajos kültéri berendezések, motorok csak megfelelő független szakértői szervezetek által kiadott egyedi zajtanúsítványok alapján vagy általános típusjóváhagyási eljárások után hozhatók forgalomba
- az ilyen termékek megvásárlóit a terméken feltüntetett zajcímke tájékoztatja arról, hogy mekkora maximális zajterheléssel kell számolniuk, ha az adott terméket megvásárolják.

7. Hulladékgazdálkodási jog

- a. A hulladékgazdálkodás feladatai (3)
- b. A hulladékgazdálkodás alkotmányos vonatkozásai (4)
- c. A hulladékgazdálkodási jog belső és külső kapcsolatrendszer (3)
- d. A hulladék fogalma (5)
- e. A hulladékok fajtái (3)
- f. A hulladékgazdálkodási jog alapelvei és a hulladékkal folytatott tevékenységek (5)
- g. A hulladékgazdálkodási közszolgáltatások; miért nem kaphat felmentést az a háztartás, amelyiknél hulladék nem keletkezik? (2)
- h. A hulladékgazdálkodási jog megszegésének szankciói (2)

7a. A hulladékgazdálkodás feladatai

a levegő, a talaj, a felszíni és felszín alatti vizek és a természet elszennyezésének a veszélyével járó elhagyott anyagokat szabályozza

- a hulladékképződés bonyolult társadalmi-gazdasági folyamat: ami ma hulladék, holnap lehet, hogy értékes nyersanyagnak számít majd, a hulladékgazdálkodás ezért előrelátó, bonyolult szervezési feladatokkal jár, a hulladékok termelődésének megakadályozása, szelektálása, begyűjtése, szállítása, kezelése, újrafelhasználása stb. terén
- védelmi feladatokat is ellát, a környezeti és közegészségügyi katasztrófák megelőzése vagy kezelése is részben ide tartozik, különösen a veszélyes hulladékokkal kapcsolatban

mindezekből nyilvánvaló, hogy ebben a bonyolult rendszerben jelentős pénzüsszegek mozognak és fokozott a csalás, visszaélés veszélye, nem véletlen ezért, hogy a hulladékgazdálkodás a szervezett bűnözésnek is az egyik fontos üzletága

7b. A hulladékgazdálkodás alkotmányos vonatkozásai

- az Alaptörvény külön kimondja, hogy elhelyezés céljából tilos Magyarországra szennyező hulladékot behozni
- az alkotmányos szabályok a hulladék országon belüli eloszlását is érintik, mégpedig a jogállamisággal és számos állampolgári joggal összefüggésben a környezeti igazságosság témakörében: hulladékokkal kapcsolatos különösen veszélyes tevékenységeket ugyanis gyakran olyan országokba vagy országokon belül olyan területekre telepítik, ahol a lakosság kiszolgáltatott, nem tud ellene megfelelően védekezni, viszont súlyos egészségi és anyagi károkat szenvedhet el
- az állampolgárok jogegyenlőség elve a hulladékgazdálkodással kapcsolatban általánosabban úgy merül fel, hogy vajon fel lehet-e valakiknek az érdekeit (vagyonát, egészségét) áldozni azért, hogy egy nagyobb közösség a saját hulladékától megszabaduljon, tiszta, egészséges környezetben élhessen; a válasz nyilvánvalóan nem, a társadalomnak és a gazdálkodó szervezeteknek olyan megoldásokat kell találniuk, amelyek révén senki érdekei nem sérülnek aránytalanul. Ha ez többletköltséggel jár, akkor azt is igazságosan kell elosztani

7c. A hulladékgazdálkodási jog belső és külső kapcsolatrendszer

- a környezetvédelmi jogon belül több ágazattal szinte elválaszthatlanul szoros kapcsolatban áll a levegőtisztaság-védelemmel egyebek között az illegális üzleti vagy a mélyszegénységből fakadó hulladékégetés miatt
- a vízgazdálkodási, vízvédelmi joggal közös területe elsősorban a folyékony hulladékok kezelése
- a környezetvédelmi jogon kívül fontos rokonterület az építési jog például a hulladéktárolók, mint sajátos építményfajták elhelyezése és kialakítása, továbbá a körülöttük lévő védőtávolságok tervezése és betarttatása miatt, végül pedig amiatt, hogy az épületek bontásakor hulladék keletkezik, erre pedig már a tervezésükkor, megvalósításukkor is figyelemmel kell lenni
- a bányászati jog a bányászati hulladékokkal, pl. a kitermelt meddő kőzetekkel vagy eltávolított fedőrétegekkel kapcsolatosan
- a közegészségügyi jog és katasztrófavédelmi jog pedig elsősorban a veszélyes anyagokra vonatkozó szabályok miatt számítanak rokonterületeknek

7d. A hulladék fogalma

a hulladékgazdálkodási jog tárgyát, kiterjedését (tárgyi hatályát) nagymértékben meghatározza a hulladék definíciója; bonyolult jogterület, komoly gazdasági érdekeket érint, ezért a hulladék fogalma is nagyon összetett, számos határeset van, ami újból és újból jogvitákra ad lehetőséget

- jogi értelemben hulladék az az anyag, amitől a tulajdonosa megválni szándékozik vagy megválni köteles
- a tulajdonos szubjektív szándéka, aminek azonban objektív összetevői is vannak: ha a tulajdonos évekig, évtizedekig nem foglalkozik az adott anyaggal, az arra utal, hogy felhagyott a birtoklásával, hulladéknak tekinti; ha viszont jelentős értékű dologról van szó, a felhagyási szándékot még ilyen esetekben is jóval kisebb eséllyel fogják elfogadni a hatóságok vagy bíróságok
- objektív elem: a hulladék jelleg sok esetben magán az anyagon, dolgon nyilvánvalóan látszik és a hulladékgazdálkodási jog ennek megfelelően a hulladékként való kezelését írja elő; pl. a selejtes vagy elhasználódott termékek, gyártási hulladékok, tisztításból visszamaradt szennyező anyagok vagy tisztíthatatlanul elszennyezett tárgyak, illetve anyagok, továbbá olyan talaj, amit kitermeltek, akár szennyezés nélkül is
- járulékos fogalmak: melléktermék (a termelés során a fő terméken kívüli, de változatlan formában értékesíthető anyagok) a hulladékstátusz elvesztése (eredetileg hulladék, de az olyan hulladékkezelési műveleteken ment keresztül, ami által újból piacképesé vált)

7e. A hulladékok fajtái

- keletkezési folyamatuk szerint: termelési vagy háztartási (kommunális) hulladék
- külön szabályozott, speciális típusai: hulladékká vált gépjárművek, elektromos (pl. hűtőgép, mosógép, hajszárító) és elektronikus (pl. számítógépek, tévék, mobiltelefonok) hulladékok, elemek és akkumulátorok, csomagolóanyagok, biológiailag lebomló hulladék, építési-bontási hulladék, valamint a radioaktív hulladék (erre a hulladékgazdálkodási jog nem terjed ki)
- szigorúbb hulladékgazdálkodási szabályok vonatkoznak azokra a hulladékokra, amelyek a jogszabályban megjelölt veszélyességi jellemzőkkel (pl. mérgező, maró, irritatív, fertőző, rákkeltő, robbanásveszélyes) rendelkeznek; ezek az anyagok vagy már rajta vannak a veszélyes hulladékok listáján vagy egyedi minősítésük során a veszélyességüket megállapították

7f. A hulladékgazdálkodási jog alapelvei és a hulladékkal folytatott tevékenységek

- kiterjesztett gyártói felelősség: termékek gyártói és csomagolói minél kevesebb hulladékot keletkeztessenek: a termelési folyamatban (kevés selejt, hosszú élettartam, könnyű javíthatóság, nem veszélyes, amikor véglegesen hulladékká válik), a termékekhez felhasznált veszélyes anyagokat más, kevésbé veszélyes anyagokkal kell kiváltani (vagy a gyártónak vállalnia kell, hogy a hulladékká vált termékeit visszaveszi); érvényesítésére szolgál a termékdíj befizetése (gumiabroncsok, hűtőberendezések, csomagolóanyagok, akkumulátorok, elektronikus és elektronikai berendezések gyártóitól), amellyel mintegy ellentételezik az általuk gyártott termékekből keletkező hulladékok társadalmi költségeit
- a teljes életciklus elve: a keletkezésétől a hulladék minőség elvesztéséig vagy az ártalommentes elszigeteléséig a hulladékokkal folytatandó tevékenységek fajtáinál: a megelőzés, szelektív gyűjtés, begyűjtés, szállítás, tárolás, feldolgozás, lerakás, égetés életszakaszaiban
- a közelség elve és az önellátás elve: az első alapján a hulladékot országon belül a legközelebbi olyan létesítménybe kell szállítani, amely már alkalmas a kezelésre; hozzájárul egy adott régió, felelős hulladékgazdálkodási politikájának, tervezési rendszerének a kialakításához is; nemzetközi vonatkozásban viszont amennyire csak lehet, kerülni kell a hulladék mozgását – ez az önellátás elve
- a hulladék keverésének tilalma: előfordul, hogy a szállítás megkönnyítése, a hulladék veszélyes tulajdonságainak csökkentése vagy más ok miatt a hulladékok birtokosai számára kedvező lenne különböző hulladékok összekeverése; azonban az összekevert hulladékok egyes tulajdonságainak egymásra hatása, összeadódása kiszámíthatatlan környezeti következményekkel járna
- a hulladékhierarchia elve: 1. a hulladékképződés megelőzése 2. a hulladék újrahasználata (az eredeti funkciója szerinti felhasználás) 3. újrafeldolgozás (más, hasznos terméké átalakítás) 4. egyéb módon történő hasznosítás (pl. elégetés energianyerési céllal) 5. ártalmatlanítás, azaz a lerakás (megfelelő védelemmel) vagy az elégetés.

7g. A hulladékgazdálkodási közszolgáltatások; miért nem kaphat felmentést az a háztartás, amelyiknél hulladék nem keletkezik?

- a közelség elvére figyelemmel, az önkormányzatoknak kiemelt szerepe van
- kiválasztják a hulladékgazdálkodási *közszolgáltatásokat* ellátó szervezeteket és meghatározzák meg a közszolgáltatások feltételrendszerét (pl. a kommunális hulladék elszállításának gyakorítását vagy szelektív gyűjtés kötelezővé tételét)
- a háztartások kötelesek a hulladékaikat a közszolgáltatónak átadni, az pedig köteles átvenni azt, elszállítani és kezeléséről gondoskodni
- a használat alatt álló ingatlan tulajdonosoknak akkor is ki kell fizetniük a teljes közszolgáltatási díjat, ha hulladékot nem adnak át a szolgáltatónak vagy a megszabott térfogatnál kevesebbet adnak át

7h. A hulladékgazdálkodási jog megszegésének szankciói

az *illegális hulladéklerakás és hulladékégetés* rendkívül komoly környezeti veszélyforrás, ugyanakkor sok esetben jelentős anyagi haszonnal jár az elkövetők számára

- szabálysértés (köztisztasági szabálysértés)
- büntetőjog (a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése büntette)
- a közigazgatási jog alapján hulladékgazdálkodási bírság
- az ingatlan tulajdonos vagy, ha ismert, a hulladékbirtokos kötelezése meghatározott magatartás teljesítésére vagy eltiltása bizonyos cselekményektől
- a felek között fennálló vagyoni viszonyokat a polgári jog és a társasági jog szabályai szerint lehet rendezni
- környezeti felelősség irányelv (ELD): az európai és a nemzeti jogok sajátos, a polgári jog és a közigazgatási jog eszközeit egyaránt felhasználó jogintézménye, a magyar jogban természetvédelmi és vízvédelmi jogszabályok hatják végre, jóllehet alapjában véve hulladékokkal összefüggő károkat szabályoz

8. Vízvédelmi jog, vízgazdálkodási jog

- a. A vízvédelmi és a vízgazdálkodási jog összefüggése és elhatárolása (3)
- b. A vízvédelmi és a vízgazdálkodási jog kapcsolatrendszerre más környezetvédelmi jogágakkal és környezetvédelmi jogon kívüli jogágakkal (4)
- c. Milyen okai lehettek annak, hogy a kolontári vörösiszap katasztrófában érintett hatóságok nem tudtak hatékonyan együttműködni? (2)
- d. A vízgazdálkodás feladatai (3)
- e. Mik a társadalom és a gazdaság legfontosabb vízigényei? (3)
- f. A vízbázisok védelme (4)
- g. A vízvédelmi jog emissziós és immissziós szabályai? (4)
- h. Hogyan óvható meg a felszíni és a felszín alatti vizek jó állapota? (4)

8a. A vízvédelmi és a vízgazdálkodási jog összefüggése és elhatárolása

- a vízvédelmi jog a környezetvédelmi jog egyik ágazata, a vízgazdálkodási jog a gazdasági igazgatási jogágazatok közé tartozik
- a vízvédelmi jog a vizek *minőségi* védelmével, a vízgazdálkodási jog pedig a vizek *menyiségi* szempontú elosztásával, felhasználásával foglalkozik
- a vizek mennyiségi és minőségi kérdései persze rendkívül szorosan összefüggenek
- de a két jogág szemléletében jelentős különbségek is vannak, amik elsősorban a vízvédelmi jog *rendszerű* megközelítésével függenek össze

8b. A vízvédelmi és a vízgazdálkodási jog kapcsolatrendszeré más környezetvédelmi jogágakkal és környezetvédelmi jogon kívüli jogágakkal

A környezetvédelmi jogon belül:

- természetvédelemmel (a vizes élőhelyek fennmaradása megfelelő minőségű és mennyiségű víz biztosításától függ, másfelől viszont a különböző lápok, mocsarak, part menti természetvédelmi területek fontos szerepet játszanak a vizek megtisztításában)
- a hulladékgazdálkodási joggal (folyékony hulladékok, szennyvizek megtisztítása a két jogág határterülete, a hulladékgazdálkodási létesítmények pedig megfelelő vízvédelmi intézkedéseket igényelnek)

A környezetvédelmi jogon kívül:

- a katasztrófavédelmi joggal (pl. az árvizek és a vizek egyéb kártételei vonatkozásában)
- a közegészségügyi joggal (pl. a fürdőhelyek kijelölése vagy az ivóvizekre vonatkozó szabályok területén)
- az agárjoggal (pl. a vizek nitrát szennyezése vagy a jó mezőgazdasági gyakorlat kapcsán).

8c. Milyen okai lehettek annak, hogy a kolontári vörösiszap katasztrófában érintett hatóságok nem tudtak hatékonyan együttműködni?

- 2010. október 4-én délben; az Ajkai Timföldgyár X. sz. vörösiszap tározója; egymillió köbméter vörösiszap, erős lúggal, Tarna patak, Kolontár község. 10 ember meghalt, milliárdos vagyoni kár, továbbá az élővizek és a talaj szennyezése
- eredetileg vízgazdálkodási létesítési engedélyt kapott a vízvédelmi jogi (pl. a felszín alatti vizek védelmével összefüggő) és vízgazdálkodási jogi (a tározó egyébek között vízilétesítménynek is minősült) vonatkozások miatt, de környezetvédelmi jogi (hiszen hulladékgazdálkodási létesítményről van szó), bányászati jogi (mivel a vörösiszap bányászati hulladék), építési jogi (a tározó falai építmények, a szilárdságuk, állóképességük építési szakmai kérdés), katasztrófavédelmi (a katasztrófával fenyegető veszélyes anyag miatt, a katasztrófavédelmi intézkedési tervek elkészítése és időszerűsítése végett) hatáskör is megállapítható volt

8d. A vízgazdálkodás feladatai

1. A vízigények kielégítése
2. A vizek okozta károk elleni védekezés (árvizek, belvizek)
3. Vízi létesítmények (pl. termálvíz hasznosítás) engedélyezése, felügyelete
- 4 . Települési és ipari szennyvizek megfelelő tisztításáról és a csapadékvizek megfelelő elvezetéséről való gondoskodás
5. A vízi utak kialakításában való részvétel, sőt a folyószabályozás is

8e. Mik a társadalom és a gazdaság legfontosabb vízigényei?

A vízigények nem korlátlanul kielégíthetők, a vízgazdálkodási jog egy fontossági sorrendet állít fel:

- a) ivóvíz biztosítása egy sorban a közegészségügyi és katasztrófa-elhárítási igényekkel,
- b) gyógyászati, valamint a lakosság ellátását közvetlenül szolgáló növénytermesztési, ipari és szolgáltató tevékenységek,
- c) állattartás, haltenyésztés,
- d) természetvédelem
- e) a b) pontba nem sorolható öntözés,
- f) egyéb gazdasági vízigények,
- g) egyéb vízigények (így például sport, rekreáció, üdülés, fürdés, idegenforgalom).

8f. A vízbázisok védelme

- A legszigorúbb vízgazdálkodási szabályok az ivóvizek távlati biztosítására szolgáló *vízbázis védelem* szabályai
- különböző védőterületeket határoznak meg aszerint, hogy a szennyeződések mennyi idő alatt érik el a víztestet
- belső területeken néhány nap, kifelé haladva néhány hónap és néhány év
- tilos a vízbázisok közelében bármiféle olyan emberi tevékenység, ami az ivóvíz elszennyezésével járhat: a belső területeken a pusztán emberi tartózkodás is erősen korlátozott, kifelé haladva egyre kevesebb a tilalom, ugyanakkor vannak olyan tevékenységek, például veszélyes hulladéklerakó létesítése, trágyalé leürítése, amik az összes védőterületen tilosak, mások, így bizonyos építkezések, állattartás, közlekedési létesítmények a külső vízbázis-védelmi területeken korlátozásokkal ugyan, de megengedhetők

8g. A vízvédelmi jog emissziós és immissziós szabályai?

- a kibocsátási határértékek a vízvédelmi jogban különböznek egyfelől aszerint, hogy milyen veszélyességű, mennyi idő alatt lebomló anyagokról van szó, másfelől pedig, hogy a szennyezőanyag kibocsátás milyen befogadóba, felszíni vagy felszín alatti vízbe, esetleg (a szennyvizet egy szennyvíztisztító telepre szállító) közcsatornába történik
- a vízminőségi határértékek is nagymértékben különböznek aszerint, hogy az adott víztest ivóvízkivételre szolgál, az élővilág kedvező életfeltételeinek biztosítására vagy fürdésre (strandolásra).
- a vízvédelmi jog általában különböző halfajták számára alkalmas vízminőségekben ragadja meg: pisztrángos, márnás és dévéres vizek

8h. Hogyan óvható meg a felszíni és a felszín alatti vizek jó állapota?

- a felszíni vizek jó állapota ökológiai, kémiai és fizikai szempontból egyaránt (engedélyezési eljárásokkal, általános jogszabályi tilalmakkal, kötelelességekkel és az ezek végrehajtását szolgáló ellenőrzéssel, szükség esetén pedig szankciókkal pl. vízvédelmi bírság, csatornabírság, tevékenység korlátozása) biztosítják
- a felszín alatti vizek jó ökológiai állapotát megelőzéssel, tilalmakkal (lerakás, tárolás, bevezetés), műszaki védelem elrendelésével
- a mezőgazdasági tevékenységek nitrát szennyezése ellen: egyrészt tilalmak, védőtávolságok, másrészt a termelőket a helyes mezőgazdasági gyakorlatra ösztönzéssel

9. Természetvédelmi jog

- a. A városon kívüli és a városi természeti területek ökológiai szolgáltatásai (3)
- b. Mi a véleménye, a természetet önmagáért kell védeni vagy azért, mert az emberi társadalmak számára meghatározott szolgáltatásokat nyújt? (2)
- c. A természetvédelem foglydilemmája (1)
- d. A természetvédelmi jog rokonterületei, az általuk használt védettségi kategóriák (5)
- e. A magyar természetjog rétegezettsége és a természetvédelmi jog által szabályozott védett területek fajtái és az azokhoz tartozó jogi rendelkezések (4)
- f. A Natura 2000-es területek védettsége, a területeket károsító tevékenységek engedélyezésének feltételei (4)
- g. A városi növényzet védelme (3)

9a. A városon kívüli és a városi természeti területek ökológiai szolgáltatásai

- a természeti területek ökológiai szolgáltatásai: a levegő összetételének biztosítása, a Föld szénháztartásának és így a klíma egyensúlyának fenntartása, a biodiverzitás fenntartása
- a városi zöldfelületek megkötik a fűtésből, közlekedésből származó port tisztítják a levegőt, a fák koronája zajszűrő, árnyékoló hatású, egyebek között a megnövekedett UV-B sugárzással szemben is véd, az esővíz csaknem egyharmadát felfogják, ezzel csökkentik a talajeróziót, ezzel szemben hozzájárulnak a humuszképződéshez, párologtatással és egyéb módon 2-5 fokkal mérséklék a városi hőszigetek hőmérsékletét, a városi növényzet otthont ad bizonyos állatfajoknak, madaraknak, rovaroknak

9b. Mi a véleménye, a természetet önmagáért kell védeni vagy azért, mert az emberi társadalmak számára meghatározott szolgáltatásokat nyújt?

?

9c. A természetvédelem fogolydilemmája

A természetet a városokban és azon kívül is mindenki értékeli és védeni kívánja, ugyanakkor mindenki úgy érzi, hogy a saját céljaira egy kis részét minden további nélkül felhasználhatja, megterhelheti, elpusztíthatja. Ez a természetvédelem fogolydilemmája, vagy ahogy Garrett Hardin 1968-ban megfogalmazta, a közlegelő tragédiája.

9d. A természetvédelmi jog rokonterületei, az általuk használt védettségi kategóriák

- vízgazdálkodási és vízvédelmi jog, az agrárjog számos ágazata, különösen az erdészeti jog és a talajvédelem, az építési jog területéről pedig az országos és helyi településrendezési jog, valamint a városi zöldfelületek védelmének szabályai
- a kulturális örökségvédelmi jog, terület/település/rendezés/fejlesztés,

Védettségi kategóriák:

- nemzeti park, természeti emlék, Natura 2000-es terület, bioszféra rezervátum, tájvédelmi körzet, természetvédelmi területek, ökológiai folyosók és hálózat, erdőrezervátum, érzékeny terület, világörökség

9.e. A magyar természetjog rétegezettsége és az általa jog által szabályozott védett területek fajtái és az azokhoz tartozó jogi rendelkezések

- az EU csatlakozással ráépült az európai természetvédelmi jog és a kétezres évektől kezdve a két rendszer párhuzamosan működik
- a védettséget elrendelő eljárás szintje (országos vagy helyi védettség)
- a védelem szigorúsága (védett és fokozottan védett természetvédelmi területek)
- a védettség az elrendeléséhez hasonló eljárásban elvileg megszüntethető, ha a védettség okai már nem állnak fenn
- Szabályai: tilos vagy korlátozott lehet a fakivágás, különösen a tarvágás, a vadászat, az építkezés, a gépjármű közlekedés, sőt adott esetben a terület fölött a repülő járművek közlekedése, sőt akár a fényszennyezés is, védett növények elpusztítása, védett állatfajok egyedének zavarása, elpusztítása, élőhelyének (táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy bújóhelyeinek) károsítása

9f. A Natura 2000-es területek védettsége, a területeket károsító tevékenységek engedélyezésének feltételei

- a közösségi jelentőségű *Natura 2000-es* területeken bármilyen olyan mezőgazdasági vagy akár ipari tevékenység is folytatható, amely összeegyeztethető a területen található védett fajok és élőhelyek megfelelő minőségével, fennmaradásával
- az olyan esetekben, amikor egy tevékenység jelentős hatással lehet egy Natura 2000-es területre, ezt a környezetvédelmi hatóság csak akkor engedélyezheti, ha környezeti hatásbecsléssel kizárták a káros hatások lehetőségét
- vagy a tevékenység végzéséhez a jogszabályban tételesen felsorolt kiemelten fontos közérdekek valamelyike fűződik (emberi élet és egészség védelme, a közbiztonság fenntartása, illetőleg környezetvédelmi célok)

9g. A városi növényzet védelme

- a közterületeken lévő növényzetre, néhány esetben azonban a magánkertekben lévő értékesebb fákra is kiterjednek, elsősorban a fákra
- egyrészt előírják a fák megfelelő gondozását, másrészt engedélyhez vagy bejelentéshez kötik a kivágásukat
- a kivágott fákat megfelelő pótolni kell; a megfelelőség az ökológiai szolgáltatások minél teljesebb pótlását jelenti, ami elsősorban a lombkorona méretével függ össze
- a helyi civil szervezetek és lakossági közösségek részvétele

10. Klímavédelmi jog, energiajog

- a. A klímavédelmi jog szerkezete (2)
- b. A klímaváltozás mérséklését szabályozó jogágazatok és főbb szabályozási területeik I-II (3)-(4)
- c. A klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás joga (4)
- d. Melyek a megújuló energiaforrások, hogyan támogatja ezeket a jog és miért van szükség kötelező átvételi rendszerre? (3)
- e. Milyen környezeti terhekkal járnak az egyes megújuló energiaforrások és hogyan kezeli ezeket a jog? (5)
- f. A szén-dioxid geológiai tárolása (4)
- g. Soroljon fel legalább négy üvegházhatású gázt amelyet a kvótakereskedelemben forgalmaznak! (1)
- h. A kibocsátási egységek kiosztása és kereskedelme (4)

10a. A klímavédelmi jog szerkezete

A klímavédelem joga egyrészt az oki, másrészt az okozati oldalt szabályozza, azaz a klímahatású gázok kibocsátását és a klímaváltozáshoz való társadalmi szintű alkalmazkodást

A legfontosabb okok:

- energiatermelés és felhasználás (fosszilis energiahordozók eltüzelése az iparban és a háztartásokban)
- közlekedés (szintén fosszilis energiahordozókat felhasználva)
- mezőgazdaság (főként műtrágyázás, szarvasmarha tenyésztés)
- egyéb termelési és szolgáltatási folyamatokból, a bányászatból, valamint a hulladéklerakókból származó üvegházhatású gáz kibocsátás
- az üvegházhatású gázok elnyelésére alkalmas zöldfelületek, természeti képződmények területét, minőségének folyamatos csökkenése

Az alkalmazkodás, védekezés, felkészülés kevésbé részletesen szabályozott, elsősorban a terv szintjén a NÉK-2-ben és valamelyest a katasztrófavédelmi jogban

10b. A klímaváltozás mérséklését szabályozó jogágazatok és főbb szabályozási területeik I. az energiatermelés és felhasználás szabályozása

A klíma és energia területén a közigazgatás hagyományos „command and control” megoldásai, azaz az engedélyek, tilalmak, ellenőrzés, szankciók mellett a gazdasági szabályozó eszközök, mint például az energia ár képzése, vagy az energia ár kompenzáció, illetőleg az öko-címke vagy a termékdíj is szerephez jutnak. A szabályozás tartalmi kérdései között a legfontosabb az energiatakarékosság és energiahatékonyság biztosítása.

- az energijog (pl. nagyvállalatok energiahatékonysági auditálása, a megújuló energiaforrások felhasználására vonatkozó szabályok, a szén-dioxid geológiai tárolása vagy a kvótakereskedelem),
- az iparigazgatási jog (pl. energiatermelő berendezések típusengedélye, egyedi létesítési engedélye),
- a környezetvédelmi jog (pl. környezeti hatásvizsgálat, a légszennyezés jogi-hatósági kontrolja, energetikai jellemzők feltüntetése egyes termékeken), továbbá
- az építési jog (építési engedélyezés és építésfelügyelet az épületek hőszigetelése, energia hatékony tervezése, építése és felújítása szempontjából, illetőleg a települési zöldfelületek tervezése, védelme)

10c. A klímaváltozás mérséklését szabályozó jogágazatok és főbb szabályozási területeik II. az energiajogon kívüli szabályok

A közlekedés klímaszemponjú szabályai

- légiközlekedésre, közúti személy- és áruszállításra, a „zöldkártyára”, az üzemanyaggyártásra és minőségre, különös tekintettel a bioüzemanyagokra, a tömegközlekedésre, a kombinált áru fuvarozásra vonatkozó szabályok

A mezőgazdaság klímavédelmi szempontú szabályai

- a termőföldvédelmi és ingatlan-nyilvántartási jog (környezetkímélő termelési módok előírásával és támogatásával, a földhasználati nyilvántartás figyelemmel kísérésével)
- az erdészeti jog (a klímaszempontból döntő jelentőségű erdőborítás és a tartamos erdőgazdálkodás biztosítása)

Bányászati jog

- a szénhidrogének bányászata, szállítása
- a letermelt termőföldekkel kapcsolatos rendelkezések

Műszaki biztonsági jog

- a szénhidrogén tartályok nyomástartó képességére vonatkozó szabályok

Hulladékgazdálkodási jog

- a hulladékégető művek kibocsátásaira és
- a hulladéklerakók kibocsátásaira vonatkozó szabályok

10d. A klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás joga

- Katasztrófavédelem – az érintett lakosság tájékoztatása, védőeszközökkel ellátása, kitelepítés, mentés
- Agrárjog – növényvédelem (reagál a az egyenlőtlen csapadékelosztásra, új kártevőkre, betegségekre); állatvédelem (kiemelten a méhek védelme)
- Vízvédelmi és a vízgazdálkodási jog – vízhiányra, árvizekre, belvizekre felkészülés, kezelésük (figyelőszolgálat, tározók, ivóvíz és az öntözés biztosítása szélsőséges időjárási helyzetekben)
- Közegészségügyi jog – betegek és sérültek mentése, ellátása, a magas hőmérséklet elviselésével kapcsolatos rendelkezések, élelmiszerbiztonság
- Munkavédelmi jog – munkaidő, védőfelszerelések, munkakörülmények szabályozása
- Honvédelmi és belügyi igazgatás és jog

10e. Melyek a megújuló energiaforrások, és hogyan támogatja ezeket a jog?

Definíció: minden nem fosszilis és nem nukleáris energiaforrás, a nap-, szél-, légtermikus, geotermikus, hidrotermikus energia, a vízenergia, továbbá a biomasszából nyert energia

- energia jog: az új termelőkapacitások engedélyezésekor elsőbbséget kell adni a megújuló energiaforrásoknak; kötelező átvételi rendszer; a biogázt a földgázzal egyenértékűnek fogadja el; az üzemanyagok kötelező minimális bio-üzemanyag arányára vonatkozó szabályok
- településrendezési jog: a szélerőműveket kivéve bármilyen építési övezetben telepíthetők megújuló energia termelő berendezések
- építési jog: a költségvetési intézmények napelemes villamos energia termelését támogató rendelkezés
- bányászati jog: a geotermikus energia kutatása és hasznosítása kiemelt cél; az állam tulajdona, de hasznosítását koncessziós szerződésben átruházhatja, alacsony koncessziós díj és bányajáradék fejében
- hulladékgazdálkodási jog: kiveszi a biomasszát (állati vagy növényi eredetű, valamint és erdészeti hulladékok, biológiailag lebontható ipari és kommunális hulladékok)
- természetvédelmi jog: a kifejezetten energianyerési célból termelt és kitermelt fák és egyéb növények kivettek

10f. Milyen környezeti terhekkel járnak az egyes megújuló energiaforrások és hogyan kezeli ezeket a jog?

- vízgazdálkodási jog: összhangba kell hozni az olcsó és tiszta energiára vonatkozó társadalmi igényeket a folyóvizek többi ökológiai szolgáltatására vonatkozó igényekkel; a geotermikus energiánál vizsgálják, a forró víz által kioldott sók hatását, illetve a visszasajtolás lehetőségét
- hulladékgazdálkodási jog: a napkollektorok hulladékká válásakor a hulladékokra, sőt a veszélyes hulladékokra vonatkozó szabályok is érvényesek; a biomassa esetében is tilos a hulladékkeverés
- zajvédelmi, természetvédelmi, tájvédelmi, világörökség-védelmi jog: a szélerőművek zajszenyezése, madarak vonulásának akadályozása, látvány
- levegőtisztaság-védelmi jog, természetvédelmi jog, erdészeti jog: a biomassa égetéssel járhat szennyezés, erdőirtás

10g. Mi a véleménye a szén-dioxid geológiai tárolásáról

- megoldás lehet-e az üvegház hatás csökkentésére?
- gazdaságilag kifizetődő vállalkozás lehet-e?
- bányászati jog: a tárolókapacitások felmérését a bányahatóság végzi; a potenciálisan alkalmas földtani szerkezetek listáját közzéteszi; bányászati jogi engedélyezési eljárást folytat le; az üzemeltetőnek ehhez jogerős környezetvédelmi engedéllyel kell rendelkeznie; megfelelő pénzügyi biztosítékot (biztosítást, kezességvállalást, bankgaranciát vagy óvadéki szerződést) kell nyújtson az esetleges környezeti és vagyoni károk fedezésére; a tárolóba besajtolt gáznak legalább 95%-ban szén-dioxidból kell állnia; ha a tároló megtelt és a bányahatóság megbizonyosodott arról, hogy a tárolt szén-dioxid teljes egészében és tartósan a tároló helyen belül marad, átvállalja a tárolással kapcsolatos további felelősséget a vállalkozótól – milyen következtetéseket tud levonni ezekből a szabályokból?

10h. Soroljon fel legalább négy üvegházhatású gázt amelyet a kvótakereskedelemben vonta!

- szén-dioxid (CO₂)
- metán (CH₄)
- dinitrogén-oxid (N₂O)
- fluorozott szénhidrogének (HFC-k)
- perfluorkarbonok (PFC-k)
- kén-hexafluorid (SF₆) és
- nitrogén-trifluorid (NF₃)

10i. A kibocsátási egységek kiosztása és kereskedelme

Definíció: az üvegházhatású gázok (ÜHG) csökkentésének vegyesen közigazgatási jogi és gazdasági eszközökkel megvalósított hosszú távú programja a *kibocsátási egységek* (kvóták) kiosztása és kereskedelme; általa elvileg a kibocsátás csökkentés társadalmi költségei a legalacsonyabbak lesznek, az évről-évre csökkenő kvóta mennyiség pedig az összes kibocsátót a kibocsátást csökkentő technológiák fejlesztésére ösztönzi; mások is kibocsátási egységekre tehetnek szert, amennyiben a tevékenységük során a légkörben található ÜHG gázok mennyisége csökken, például jelentős zöldfelületek, erdők telepítésével vagy szén-dioxid geológiai tárolásával

Az eljárás menete:

- egy adott évben az állam felméri a jelentős ÜHG kibocsátásokat az ország területén és ehhez képest meghatároz egy annál valamivel kisebb össz-kibocsátási mennyiséget
- ezt a mennyiséget kibocsátási egységekre osztja, azaz szén-dioxid egyenértékekben meghatározott egységekre (egy tonna szén-dioxid vagy azzal megegyező globális éghajlatmódosító potenciálnak megfelelő mennyiségű üvegházhatású gáz)
- és azokat szétosztja a nagy-kibocsátók között
- az a kibocsátó, amelyik tisztábban tud működni, előnyhöz jut, mivel a kvótái egy részét értékesítheti azok között, akik valamilyen okból több ÜHG-t bocsátanak ki

11. A környezetvédelemmel rokon közigazgatási jogterületek, környezetvédelmi büntetőjog, és a polgári jog szerepe a környezetvédelemben

- a. Az emberi egészség védelmével összefüggő rokonterületek és összefüggésük a környezet védelmével (4)
- b. Az agrárjogi rokonterületek és összefüggésük a környezet védelmével (4)
- c. Az iparjogi rokonterületek és összefüggésük a környezet védelmével (4)
- d. Környezetvédelmi büntetőjog (4)
- e. Polgári jogi jogintézmények felhasználása a környezet védelme érdekében (4)

11a. Az emberi egészség védelmével összefüggő rokonterületek és összefüggésük a környezet védelmével

- közegészségügyi jog – történeti összefüggései; környezetvédelmi problémák megjelenése egészségügyi igazgatási és jogi kérdésként (pl. ivóvíz szennyezés, szennyvízelvezetés, szilárd hulladékok elhelyezése); közvetett összefüggések (levegőminőség, környezeti zaj- és rezgésártalmak, fényszennyezés, elektroszmog, légnyomásváltozás)
- munkavédelmi jog – a munkajog, az egészségügyi jog és számos a munkavállalók egészsége szempontjából lényeges ipari tevékenységre vonatkozó iparjogi ágazat határterülete; belső szabályok: a biztonságos és egészséges munkakörnyezet (beltéri levegőminőség, megfelelő ivóvíz, védelem a veszélyes anyagok és veszélyes hulladékok ellen); külső szabályok: a munkahelyen keletkező szennyező anyagok, szennyvíz, hulladék kezelése, a termelésen kívül a rakodás, tárolás és szállítás folyamatai)
- élelmiszerbiztonsági jog – az élelmiszerláncot szabályozza, azaz minden olyan tevékenységet, ami hatással van az élelmiszerre a talajvédelem, agrár-környezetvédelem, növénytermesztés, növényvédelem, az élelmiszer- és takarmány-előállítás, állatok tartása során; átfedések: talajszennyezés, vízszennyezés, természetvédelmi károk

11b. Az agrárjogi rokonterületek és összefüggésük a környezet védelmével

- erdészeti jog - természetes erdők, természetszerű erdők, származék, átmeneti és kultúrerdők, faültetvények; céljai között ott van a klímaváltozás hatásainak csökkentése, a biológiai sokféleség megőrzése, a felszíni és felszín alatti vizek védelme, a termőtalaj, a mezőgazdasági területek védelme, illetőleg a fa, mint megújuló energia- és nyersanyagforrás biztosítása
- talajvédelmi és termőföldvédelmi jog – a talaj természettudományos fogalom, a termőföld jogi; céljai között: a víz- és szélerózió megakadályozása, talajfedettséget biztosító növénytermesztés, vetésváltás, másodvetésű vagy köztes növény termesztése, a talajtömörödés megakadályozása, megszüntetése, szintvonalas művelés, talajt kímélő legeltetés, szerves anyagok kijuttatása, valamint a talajszennyezés megakadályozása; a termőföldvédelem pedig a településrendezési eljárásokban a mezőgazdasági művelésre szánt földterületek védelme, a belterületbe vonás, illetőleg a beépítésre szánt területek kijelölése gyengébb minőségű, a lehető legkisebb mértékű termőföld igénybevételével történjen
- állatvédelmi jog – célkitűzése kettős: az állatvilág egésze és annak egyedei védelme és egy morális parancs teljesítése; elsősorban a házasított vagy befogott állatok védelmét szabályozza (pl. haszonállatok, hobbiállatok, kísérleti állatok, cirkuszi vagy állatkerti állatok), de elveit a vadon élő állatok vonatkozásában is alkalmazni kell

11c. Az iparjogi rokonterületek és összefüggésük a környezet védelmével

- építési jogágak – lakó, ipari vagy közösségi épületekre, közlekedési létesítmények, hírközlési, valamint egyéb nyomvonalas létesítmények, pl. légvezetékek, csővezetékek megvalósításához is építési engedély kell; egy lépéssel előbből: a településrendezés, az élhető városok kialakítása is ide tartozik (belső: a zaj, a hulladékok és veszélyes anyagok káros hatása elleni védelem, megfelelő ivóvíz biztosítása, parkok, zöldfelületek tervezése; külső: környezetszennyező források, a városi kommunális és ipari hulladék, a szennyvíz és levegőszennyezés)
- közlekedési jog – speciális létesítési szabályok (utak, vasutak, kikötők és repterek építésére); magát a közlekedést szabályozza, a vízi és vasúti közlekedést, teherszállítást támogatják a közúttal szemben, illetőleg a tömegközlekedést az egyéni közlekedési módokkal szemben; a járművekre vonatkozó szabványok, előírások a kibocsátható káros anyagok mennyiségét illetően; sebességkorlátozási, forgalomcsökkentési rendelkezések
- bányászati jog – ásványi nyersanyagok kutatását, a bányászathoz szükséges felszíni terület (bányatelek) biztosítását, a bányászatot, illetve a geotermikus energia kitermelését szabályozza, összhangban az élet, az egészség, a biztonság, a környezet és a tulajdon védelmével; az erőforrások végeességére is figyelemmel; a felhagyott bányák rekultivációja, a tájsebeknek az eltüntetése; pénzügyi biztosítékok (biztosítási szerződés, garanciaszerződés stb.) előírása

11d. Környezetvédelmi büntetőjog

- a büntetőjog helye a környezet védelmére szolgáló jogi eszközök között az állami erőszak mértéke alapján
- környezetkárosítás büntette: talajt, levegőt, vizet vagy az élővilág jelentős mértékű szennyezése, más módon károsítása vagy veszélyeztetése – büntethetőséget kizáró ok vagy korlátlan enyhítés lehetősége
- természetkárosítás büntette: védett élő szervezet egyedét jogellenesen megszerzi, tartja, forgalomba hozza, az országba behozza, onnan kiviszi, az ország területén átviszi, azzal kereskedik, illetve azt vagy élőhelyét károsítja vagy elpusztítja
- a hulladékgazdálkodás rendje megsértésének büntette: jogellenes hulladéklerakással, illetőleg engedély nélküli hulladékkezeléssel (gyűjtéssel, szállítással, előkezeléssel, tárolással, hasznosítással vagy ártalmatlanítással)
- továbbiak: állatkínzás, orvvadászat, orvhalászat, tiltott állatviadal szervezése, ózonréteget károsító anyaggal visszaélés, radioaktív anyaggal visszaélés, nukleáris létesítmény üzemeltetésével visszaélés, atomenergia alkalmazásával visszaélés bűncselekménye

11e. Polgári jogi jogintézmények felhasználása a környezet védelme érdekében

- a tulajdonjog szerepe a környezetvédelemben – belső (passzív): a környezetkárosítás, veszélyeztetés a tulajdonjogot is sérti; külső (aktív): a tulajdonjog nem megfelelő gyakorlása sértheti a környezet védelmét
- birtokháborítás (szomszédjog) – a tulajdonjog részjogosultsága, a háborítatlan birtoklás joga;
- kártérítés és kártalanítás – belső (passzív): környezetvédelem érdekében okozott károkért kártalanítás jár; külső (aktív): a környezetben okozott kárt meg kell téríteni
- Az EU Környezeti Felelősség Irányelve (ELD) és a szennyező fizet elve

12. A környezetvédelmi jogot alkalmazó állami szervek

a. Szakosítás és integráció a környezetvédelmi igazgatási rendszerben - érvek és ellenérvek (2)

A magyar környezetvédelmi intézmények fejlődésének története (nem vizsgaanyag)

b. Az Alkotmánybíróság működésének eddigi két szakasza (2)

c. Az önállósult intézményvédelem, a visszalépés tilalma és a szükségesség-arányosság teszt az első környezetvédelmi alaphatározatban (4)

d. A második alaphatározat legfontosabb tézisei (5)

e. Melyek a bíróságok általános jellegű döntés típusai és milyen fontosabb környezetvédelmi kérdésekben születtek eddig ilyen döntések? (4)

A generációk közötti igazságosság (nem vizsgaanyag)

f. A jövő nemzedékeket képviselő intézmények alapvető jellemzői és funkciói (4)

g. Mik az NFFT és az OKT közös, illetőleg lényeges megkülönböztető vonásai? (3)

12a. Szakosítás és integráció a környezetvédelmi igazgatási rendszerben - érvek és ellenérvek

- a szakosított környezeti igazgatási szervek rangot adnak az ágazatnak, a specializáció következtében a szakmai munka színvonala nőhet, az ágazati politika legfontosabb célkitűzései jobban érvényesülhetnek
- másfelől viszont marginalizálódhat, szakpolitikai befolyása gyengülhet, nem tud és egy idő után már nem is mer a határozatainak érvényt szerezni
- az általános közigazgatási szervezetrendszerbe integrált környezetjogi szervezeti egységek osztoznak a szervezetrendszerük lényegesen nagyobb presztízsében, bővebb erőforrásaiban és könnyebben kapcsolatot teremtenek a rokonterületi, sőt a tisztán gazdasági igazgatási ágazatokkal, harmonizálni tudják a határozataikat, nagyobb az esélye azok maradéktalan végrehajtásának
- ugyanakkor nem kizárható, hogy az integráció fordítva is működni fog, a még mindig nagyobb befolyással rendelkező többi igazgatási területek a saját szakmai érdekeik mentén befolyásolják a környezetjogi döntéseket

A magyar környezetvédelmi intézmények fejlődésének története (tájékoztató anyag)

- a kilencvenes években a környezetjogi hatósági munka nagyobb részét az ország 12 vízgyűjtő területi egységére szervezett környezetvédelmi felügyelőségek végezték. A természetvédelmi igazgatás teljes mértékben a nemzeti park igazgatóságok kezében volt. Mind a felügyelőségeknek, mind az igazgatóságoknak külön másodfokú hatósága volt, a környezetvédelmi főfelügyelőség és az országos természetvédelmi igazgatóság
- a kilencvenes évek végén a természetvédelmi és a környezetvédelmi másodfokú hatóságokat összevonták
- a kétezres években sor került a vízügy helyi és másodfokú igazgatási szervezetrendszerének a beolvasztására, így alakult ki a 12 (később 10) környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség és a szintén e három területért felelős főfelügyelőség
- a következő évtizedben a környezetügy központi igazgatását besorolták az agrártárca alá, ahol egy államtitkárság irányítása alatt működött, néhány évvel később pedig egy helyettes államtitkárság egyik részfeladatává vált, egyes területeket, így a klíma és energiapolitikát és a vízügyet a vízvédelmi igazgatással együtt a fejlesztésekért felelős minisztérium és a belügyi tárca vett át
- helyi szinten a környezetjogi hatósági feladatokat integrálták az egységes kormányhivatalokba, a másodfokú hatósági munkát az egyik kiemelt megyei kormányhivatalra (a Pest megyeire) bízták

12b. Az Alkotmánybíróság működésének eddigi két szakasza

- az Alkotmánybíróság (AB) a rendszerváltást követő két évtizedben főként az átalakuló vagy éppen továbbélő jogszabályok illeszkedését vizsgálta az új alkotmányos rend elveihez, az állampolgárok alkotmányos jogaihoz képest
- ez a szakasz lezárult, az AB működésének harmadik évtizedében már inkább a rendszerváltás után született új jogszabályok megfelelő végrehajtására koncentrált, azt vizsgálja, hogy a joggyakorlatban nem sérülnek-e az alkotmányos jogok
- a környezetvédelem területén az Alkotmánybíróság mindkét fejlődési fázisában rendkívül aktív volt, több száz környezetvédelmi tárgyú döntést hozott és egy-egy *környezetvédelmi alaphatározattal* foglalta össze az adott szakaszban a környezetvédelmi alkotmányjog kiemelkedő téziseit

12c. Az önállósult intézményvédelem, a vissza- lépés tilalma és a szükségesség-arányosság teszt az első környezetvédelmi alaphatározatban

- ötvözte a környezetvédelmi alkotmányjog hagyományos, konzervatív megközelítését a környezetvédelmi konfliktushelyzetek és ebből eredő társadalmi igények által szükségessé vált új, progresszív jogi megoldásokkal
- a környezetvédelemhez való jog önállósult intézményvédelem, azaz olyan sajátos alapjog, amely elsősorban azzal teljesül, hogy az állam ellátja a környezet védelmével kapcsolatos szervező és hatósági munkáját, tehát az emberek környezethez való joga valójában az élet természeti alapjának fenntartására vonatkozó állami köteletséget jelenti (konzervatív tézis)
- a környezethez való jog intézményes védelmének mértéke viszont nem tetszőleges és megfogalmazta a környezeti jogok meglévő védelmi szintjétől való visszalépés tilalmát; a környezethez való jog tárgyából tehát az következik, hogy a természetvédelem jogszabályokkal biztosított szintjét az állam időlegesen sem csökkentheti
- kivételek is elképzelhetők, ha más alkotmányos jog vagy érték érvényesítéséhez elkerülhetetlenek, a védelmi szint csökkentésének mértéke azonban az elérni kívánt célhoz képest ekkor sem lehet aránytalan; ezt a szintézis jellegű megközelítést nevezzük a szükségesség-arányosság tesztnek

12d. A második alaphatározat legfontosabb tézisei

- az állam környezetvédelmi kötelezettségei teljesítésének, illetőleg a visszalépés tilalmának nem felel meg az, ha az állam csupán szigorúan tilalmazza és szankciókkal fenyegeti a védelem alatt álló területek sérelmét, olyan intézkedéseket kell tenni és olyan megelőző biztosítékokról kell gondoskodjon, amelyek a károkat nagy valószínűséggel kizárják
- adott esetben a terület feletti tulajdonjog jelentős korlátozását, sőt kivételes esetekben az adott terület állami tulajdonban tartását vagy állami tulajdonba vételét is jelentheti, azzal, hogy ezeket a területeket az állami természetvédelmi szerv kezeli
- lényeges még, hogy egy adott területet melyik állami szerv kezeli (pl. a termelési és birtokpolitikai érdekek előmozdítására szakosodott földalap kezelő a természetvédelmi feladatokat nem veheti át)

12e. Melyek a bíróságok általános jellegű döntés típusai és milyen fontosabb környezetvédelmi kérdésekben születtek eddig ilyen döntések?

- a Kúria általánosan kötelező iránymutatásai a jogegységi döntések, a környezetvédelmi jogban kiemelkedő a környezetvédelmi társadalmi szervezetek ügyféli jogairól szóló döntés
- a Kúria nem kötelező, de általánosan követett másik jogi iránymutató eszköze a kollégiumi állásfoglalás, például a Kúria Polgári Kollégiumának az egyik állásfoglalása, ami a települések zöldfelületének védelméhez fűződő érdekeket igyekszik összhangba hozni a szomszédok vagyoni érdekeivel
- egyéb kollégiumi állásfoglalások a környezetvédelem terén: önkormányzati rendeletek törvényessége, pl. tipikusan a hulladékgazdálkodási közszolgáltatások rendeleti szabályozásáról, a köztisztasági önkormányzati rendeletekről, a levegőtisztaság védelem terén a városi szmogriadó tervekről, helyi állattartás levegőszennyező hatásairól, a zaj elleni védelem terén a helyi közterületi, kulturális, szórakoztató rendezvényekről, az épített környezet védelme és a helyi természetvédelem terén a településrendezési tervekről, valamint a parkok és közterületi fák védelmét szolgáló helyi rendeletekről

A generációk közötti igazságosság (tájékoztató dia)

- a fenntartható fejlődés definíciójának kulcseleme a generációk közötti igazságosság
- a jövő nemzedékek a jelen nemzedékek közeli és távolabbi leszármazottai, gyermekei és unokái, tágabb értelemben a nemzet és a civilizáció továbbéléséről van szó
- a generációk közötti igazságosság lényege, hogy ne fogyasszuk el a következő időszakok alapvető erőforrásait és ne idézzünk elő olyan helyzetet, hogy néhány évtizeden belül a klíma egészségtelen legyen, az élővilág egyensúlya megbomoljon, vizeink, levegőink túrheteretlen mértékig elszennyeződjenek

12f. A jövő nemzedékeket képviselő intézmények alapvető jellemzői és funkciói

- a közigazgatási rendszertől független, az Országgyűlésnek alárendelt állami intézmény, amelynek feladata a jövő nemzedékek képviselete (JNO)
- elsődleges feladata az állampolgárok, helyi közösségek és civil szervezetek környezetvédelmi jellegű panaszainak a kivizsgálása; ennek során betekinthez minden közigazgatási iratba, javaslatokat tehet, amik a közigazgatási szervek számára nem kötelezőek, intézményi tekintélyénél, szakmai háttérénel fogva a biztos/szószóló javaslatainak túlnyomó részét elfogadják
- a jogalkotás figyelemmel kísérése abból a szempontból, hogy az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodás, a környezet védelme, azaz a jövő nemzedékek érdekei szempontjainak megfelelnek-e; ilyen történt pl. a városi zöldfelületek védelmében, az igazságos és hatékony vízellátás biztosítása érdekében, a levegőszennyezés és a zaj elleni küzdelem hatékonyabbá tételéért vagy a talajvédelem szabályozási rendszerének a megújításáért
- a JNO harmadik funkciója a tudomány és a társadalom által kevésbé feltárt, olyan összetett problémák felkarolása, kutatása, megvitatása, amelyek hatással lehetnek a jövő nemzedékekre („think tank” funkció), pl. fenntartható helyi közösségek, a hagyományos mezőgazdasági tájfajták megőrzése, a gazdasági fejlődés alternatív, komplex indikátorai

12g. Mik az NFFT és az OKT közös, illetőleg lényeges megkülönböztető vonásai?

- a kormánytól független, konzultatív, tanácsadó testületek, amelyek jelentős szerepet visznek a környezetvédelmi tervezésben és a különböző társadalmi érdekek becsatornázásában
- a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács (NFFT) 2008-ban alakult meg az Országgyűlés kezdeményezésére, annak tanácsadó, érdekegyeztető szerveként, célja a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos elvek, célok, feladatok megvitatása; tagjai, a politikai pártok képviselői, a gazdasági kamarák, az önkormányzatok, a civil szervezetek és az egyházak képviselői között, a nyilvánosság bevonásával
- az Országos Környezetvédelmi Tanács (OKT) a környezet védelméről szóló törvény alapján 1996-ban kezdte meg működését, mint a Kormány tanácsadó testülete környezetvédelmi ügyekben; tagjai közé 7-7 főt a Magyar Tudományos Akadémia, a Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége Környezetvédelmi Bizottsága, valamint a Természet- és Környezetvédelmi Civil Szervezetek éves Közgyűlése delegál; a Tanács a környezet védelmét érintő különböző tervek, programok és jogszabályok tervezeteiről nyilvánít véleményt, de önálló javaslatokat is tesz

13. Az állam környezetvédelmi szakpolitika-alkotó tevékenysége

a. A környezetvédelmi tervek funkciója és általános tartalmi elemei (4)

b. A második Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia forrásai és előzményei, a négy nemzeti erőforrás (3)

Melyek az NFFT szerint a társadalmi-gazdasági fejlődés fenntarthatóságával kapcsolatos legfontosabb globális problémák? (tájékoztató dia)

Hogyan értékeli az NFFT a négy alapvető erőforrás jelenlegi helyzetét Magyarországon? (tájékoztató dia)

c. Mik a Keretstratégia legfontosabb célkitűzései? (tájékoztató dia)

d. A Keretstratégia végrehajtásának garanciái (3)

e. A NKP-4 mögött húzódó nemzetközi jogi, európai jogi és alkotmányos kötelezettségek és értékek (2)

Milyen környezeti terheléseket vesz figyelembe a Program alapállapot felmérése? (tájékoztató dia)
Hogyan jellemzi az ország környezetállapotát az NKP-4? (tájékoztató dia)

f. Az NKP-4 célkitűzései és eszközei (3)

13a. A környezetvédelmi tervek funkciója és általános tartalmi elemei

a különböző tervek, programok, állami szakpolitikai dokumentumok (a továbbiakban együtt: tervek) közbenső szintet képeznek a nemzetközi és európai környezetvédelmi jogi kötelezettségek, alapelvek, továbbá az alkotmányos értékek és előírások között egyfelől, illetőleg a konkrét környezetvédelmi jogi normák és azok gyakorlati alkalmazása között másfelől; a tervek lebontják, operacionalizálják az általános kötelezettségeket és értékeket, iránymutatásul szolgálnak a jogalkotás, sőt a jogalkalmazás számára is, hidat képeznek továbbá a tudományos eredmények és a jogi normák között; elemeik:

- azok a nemzetközi jogi, európai jogi és alkotmányos kötelezettségek, elvek és értékek, amelyek a terv elkészítését szükségessé tették,
- a terv előzményei, elkészítésének körülményei, a szakmai konszenzus elérésére tett lépések,
- a terv szempontjából lényeges alapállapot, azok a kiinduló adatok, amiken változást kell elérni,
- a terv célkitűzései és az azok megvalósítására szolgáló jogalkotási és állami szervezési intézkedések,
- az intézkedések megvalósítására szolgáló intézményrendszer, a megvalósításban közreműködő egyéb társadalmi tényezők, tudományos, kulturális és civil szervezetek,
- a terv megvalósításának figyelemmel kísérésére szolgáló eszközök, monitoring, indikátor rendszer és a visszajelzések becsatornázása

13b. A második Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia forrásai és előzményei, a négy nemzeti erőforrás

- forrásai és előzményei: az Alaptörvény fenntartható fejlődéssel kapcsolatos követelményei, a fenntartható fejlődésre vonatkozó nemzetközi és közös európai célkitűzések, illetve a jövő nemzedékekre vonatkozó tudományos előrejelzések
- a Parlament 2013 márciusában országgyűlési határozattal fogadta el
- központi gondolata, hogy a fenntarthatóság négy nemzeti erőforrás, az emberi, a társadalmi, a természeti és a gazdasági erőforrások kiegyensúlyozott, egymással összhangban lévő megőrzését, fejlesztését jelenti

Melyek az NFFT szerint a társadalmi-gazdasági fejlődés fenntarthatóságával kapcsolatos

legfontosabb globális problémák? (tájékoztató dia)

- túlnépesedés (az elmúlt száz évben a világ népessége megnégyszereződött, a születéskor várható élettartam a világ valamennyi régiójában jelentősen emelkedett)
- energiaforradalom (a fosszilis energiahordozók felhasználása tizennégyszer lett nagyobb, míg a világgazdaság kibocsátása huszonkétszeresére nőtt)
- egyenlőtlenségek (mind a társadalmi, mind a gazdasági mutatókban az egyes régiók, illetve országok közötti különbségek növekedtek)
- természeti erőforrások túlfogyasztása (például a világ már el érte a kőolaj-kitermelés csúcsát, ami után, ha a kereslet maximális lenne, a felszínre hozható mennyiség a becslések szerint évi 1-7% közötti ütemben csökken)
- ökológiai katasztrófahelyzetek kialakulása (a világban a 24 jellemző ökoszisztéma-szolgáltatás közül 15 jelentősen sérült az elmúlt fél évszázadban, visszafordíthatatlan a klímaváltozás, a biológiai sokféleség hanyatlása és a termőföldek nagyarányú pusztulása)

Hogyan értékeli az NFFT a négy alapvető erőforrás jelenlegi helyzetét Magyarországon? (tájékoztató)

- emberi erőforrások: a népesség gyarapodása, tudásszintje, egészségi állapota rosszabb, mint ami gazdasági fejlettségi szintünkön elvárható lenne, jelentősek az egyenlőtlenségek, a fenntartható fejlődés legjelentősebb akadálya a szegénység és a társadalmi kirekesztettség
- társadalmi erőforrások: lemaradásaink vannak a társadalmi együttműködés (szociális tőke) terén, a bizalom nemzetközi összehasonlításban alacsony szintű, a kockázatvállalás elutasítása, az államra való túlzott hagyatkozás visszafoghatják a fejlődést
- természeti erőforrások: egyre kisebb területre szorul vissza a természetes környezet, az ország természetes ökoszisztéma-szolgáltatásainak mintegy 90%-át már elvesztettük (pl. a termőföld termékenységét degradációs folyamatok veszélyeztetik)
- gazdasági erőforrások: magas a magyar gazdaság nemzetközi kitettsége, a külföldi tőkétől és nyersanyagoktól való függése, az infrastruktúra rossz állapotban van, a vállalkozások K+F és innovációs tevékenysége, továbbá a foglalkoztatottság szintje is javításra szorul

13c. Mik a Keretstratégia legfontosabb célkitűzései?

- a népességében: stabil (pl. születésszám, elvándorlás), egészséges (pl. NCD-k), megfelelő készségekkel és tudással (pl. az életen át tartó tanulás biztosítása révén) rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő (pl. esélyegyenlőség az oktatásban, a leszakadó csoportok integrációja)
- a fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a közösségi összetartozás és a bizalom infrastruktúrájának erősítése, a normák betartásának biztosítása, a kormányzás kiszámíthatóságának erősítése;
- a környezeti eltartó képesség a gazdálkodás korlátja legyen, ésszerű, beosztó gazdálkodás az ásványkincsekkel és az energiahordozókkal, az embert érő környezeti terhelések csökkentése;
- a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, a külföldi kitettség csökkentése, a lokalizáció, az innováció erősítése, a foglalkoztatás bővítése, életpálya finanszírozás, a vállalkozások fenntartható fejlődéséhez szükséges üzleti környezet fejlesztése

13d. A Keretstratégia végrehajtásának garanciái

- a Keretstratégia érvényesítését elősegítő, a fenntartható fejlődés egyes részfeladataiért felelős államtitkárokból álló testület
- a fenntartható fejlődést mérő indikátor készlet, annak rendszeres megállapítása, kiszámítása és értékelése
- a megvalósítását szolgáló kormányzati intézkedésekről kétfévente tájékoztatják az Országgyűlést
- a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács javaslatot tesz a terv felülvizsgálatára, ha azt a hazai vagy globális folyamatok irányának megváltozása, a fenntartható fejlődésre vonatkozó nemzetközi vagy európai jogi környezet lényeges módosulása, továbbá a tudomány új és jelentős eredményei szükségessé teszik

13e. A NKP-4 mögött húzódó nemzetközi jogi, európai jogi és alkotmányos kötelezettségek és értékek

az Országgyűlés 2015-ben fogadta el a 4., a 2015–2020 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programot (NKP-4)

- a Program Magyarország nemzetközi együttműködéséből és az EU-tagságából adódó kötelezettségeket
- különösen az Európai Unió 2020-ig tartó időszakra szóló 7. Környezetvédelmi Cselekvési Programját vette figyelembe, továbbá
- a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiát, illetve
- épített az NKP-3 végrehajtásáról szóló beszámolóra is

Milyen környezeti terheléseket vesz figyelembe a Program alapállapot felmérése? (tájékoztató dia)

- a társadalom és a gazdaság működése folytán előálló környezet terheléseket és ezek hatásait; a terhelések három csoportot alkotnak: természeti erőforrás igénybevétel, területhasználat, valamint a környezetbe történő kibocsátások
- intenzitásuk függ a társadalmi értékrendtől, az általánosan bevett életmódtól és a fogyasztási szokásoktól (pl. hányan gyűjtik szelektíven a hulladékot, csökkentetik-e az energia-fogyasztásukat, környezetbarát közlekedést választanak-e, csökkentetik a vízfogyasztásukat és a vásárlási szokásaikban tetten érhető-e a növekvő környezettudatosság, pl. a csomagolóanyagok megválasztása, környezetbarát vagy biotermékek vásárlásával)
- meghatározzák olyan gazdasági tényezők, mint a termelés, az infrastrukturális elemek kiépítettsége, a település- és térszerkezet, illetőleg olyan állami-politikai tényezők, mint a jogi és gazdasági szabályozás és az ezeket végrehajtó intézményrendszer)

2012-es adatok szerint egy átlag magyar polgár ökológiai lábnyoma 3,59 hektár volt, noha egy emberre csupán 2,68 globális hektár jutott volna hazánkban

az iparban az NKP-3 időszakában (2009-2014) a savas esőket okozó gázok kibocsátása jelentősen, az üvegházhatású gázok kibocsátása pedig kis mértékben csökkent, ugyanakkor az ipar energiafogyasztása nőtt

a mezőgazdaság környezetterhelését a Program az egy hektár mezőgazdasági területre jutó műtrágya hatóanyag mennyiségével jellemzi, ami 2000-tól 2007-ig szinte folyamatosan nőtt, majd a 2008–2009. évi visszaesést követően ismét emelkedik

Hogyan jellemzi az ország környezetállapotát az NKP-4? (tájékoztató dia)

- a levegő szennyezettsége szempontjából vegyesen, egyes légszennyezőanyagok kibocsátása 2000 és 2012 között jelentős mértékben csökkent, viszont a részecskeszennyezettség (PM10) az egészségügyi határértékeket meghaladja, különösen a téli fűtési időszakban
- a közepes vagy annál rosszabb minőségű felszíni víztestek aránya 70–80%, viszont az ország felszín alatti víztestei európai viszonylatban is kiemelkedő minőségűek, 68%-ban elérik a „jó állapotot”
- az elmúlt 20 évben folyamatosan növekedett a természetes élőhelyek feldarabolódása, továbbá a hagyományos tájszerkezet, a mozaikos tájelemek eltűnése következményeként csökken e területek ökológiai értéke

13f. Az NKP-4 célkitűzései és eszközei

az NKP-4 céljai:

- az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása
- a természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata és az erőforrás-takarékosság, a hatékonyság javítása
- a gazdaság zöldítése (a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás kialakítása, a környezetszennyezés megelőzésére épülő fenntartható környezethasználat)

az NKP-4 eszközei :

- a lakossági szemléletformálás, a környezeti érdekek érvényesítése a helyi társadalmi-gazdasági eszközeiben, a terület- és településfejlesztés eljárásaiban, az ágazati tervezés „zöldítése”, továbbá a szabályozás és ellenőrzés, a hagyományos hatósági munka hatékonyságának a fokozása
- közvetlen (engedélyező-tiltó, korlátozó és azt ellenőrző) és a közvetett (gazdasági ösztönző) módszerek kombinációja
- a környezet védelme szempontjából jelentős társadalmi-gazdasági csoportokkal való folyamatos információ csere és együttműködés

14. A települési önkormányzatok feladatai és hatáskörei a fenntartható fejlődés előmozdításában

- a. A települési önkormányzatok szerepe és lehetőségei (3)
- b. A releváns önkormányzati feladatok és hatáskörök (3)
- c. A településszerkezet és a fenntarthatóság kapcsolata (4)
- d. A településrendezés eszközei (2)
- e. Az önkormányzatok környezetvédelmi hatósági jogkörei (4)
- f. A települési környezetvédelmi jellegű közszolgáltatások (4)

14a. A települési önkormányzatok szerepe és lehetőségei

- az önkormányzat különleges pozíciója: a települési önkormányzat a legkisebb olyan politikai egység, amely meghatározó befolyást tud gyakorolni a településen lakók környezethasználatának mindennapi gyakorlatára
- a feladat összetettsége: nem csak környezetvédelmi jellegű kérdésekben pl. jelentős környezeti hatásokat von maga után a parkolási rend szabályozása, a közösségi közlekedés, a város rehabilitáció, a helyi adók rendszere vagy akár a vagyongazdálkodás
- eszközei: természeti erőforrások hasznosításának a helyi közösségek érdekkörében és kompetenciájában való szabályozása, a piaci igények helyi erőforrásokkal (termékekkel, szolgáltatásokkal, munkaerővel) való kielégítése, a termelési és fogyasztási viszonyok decentralizált szerkezetű, emberi léptékű (pl. energetikai) rendszerben történő szervezése
- mozgástere: a helyi önkormányzatok autonómiája bővült majd szűkült, számos átruházott államigazgatási jogkör átkerült a kormányhivatalokba, az önkormányzatoknál maradó források és feladatkörök tekintetében pedig a központi jogszabályok helyi szintű végrehajtói szerepe erősödött (ingamozgás)

14b. A releváns önkormányzati feladatok és hatáskörök

- településfejlesztés, településrendezés,
- településüzemeltetés (közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, parkolás biztosítása),
- az egészséges életmód segítségét célzó szolgáltatások,
- környezet-egészségügy (köztisztaság, települési környezet tisztaságának biztosítása, rovar- és rágcsálóirtás),
- helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás,
- katasztrófavédelem,
- helyi közösségi közlekedés biztosítása,
- hulladékgazdálkodás
- távhőszolgáltatás;
- víziközmű-szolgáltatás, amennyiben a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény rendelkezései szerint a helyi önkormányzat ellátásért felelősnek minősül

14c. A településszerkezet és a fenntarthatóság kapcsolata

egy település fenntarthatósági mérlegét alapvetően az ott alkalmazott technológiai megoldások (pl. közlekedés, energiatermelés, fűtés-hűtés), valamint a település térszerkezete befolyásolja. A fenntartható településszerkezetnek több elméleti sémája ismert (kompakt város, kompakt településrészekből álló decentralizált város, szétszóródó önfenntartó közösségek stb.). Ezek közös jellemzője azonban a település zöldfelületekkel való tagolása és általában a biológiailag aktív területekkel való takarékoskosság, a zöldfelületek természethez közeli állapotban való fenntartása és köztulajdona, a felhagyott („barna”, „szürke”) területek beépítésének támogatása.

- a településszerkezet és az energiafelhasználás: minél nagyobb a település sűrűsége, annál alacsonyabb az egy főre jutó energiafogyasztás, ezzel szemben az ingázásra alapuló szuburbanizációnak – a látszólag nagyobb zöldfelületek ellenére is – jóval magasabb ökológiai lábnyoma van
- a települési funkciók térbeli elhelyezkedése: a munkahelyek, kereskedelmi egységek és a gyermekintézmények egymáshoz viszonyított kapcsolata
- a közlekedési hálózatok elrendezése: az utakat és a kötöttpályás infrastruktúrát hierarchikusan kell kialakítani (első-, másodrendű utak, főutak, lakóutcák, illetve nagy teljesítményű kötött pályás vonalak, ez viszont csomópontok kialakulására vezet, melyek a folyamatos torlódások, a növekvő szennyezés és a környezet leromlásának eredményeképpen városi válságövezetté alakulnak

14d. A településrendezés eszközei

- településszerkezeti terv: a képviselőtestület határozattal fogadja el; kijelöli a beépítésre szánt, valamint a beépítésre nem szánt területeket, a település műszaki infrastruktúrájának fő vonalait, valamint a külön jogszabályok alapján meghatározott védő és védendő övezeteket (a beépítésre szánt területek: lakó-, gazdasági, üdülő, vegyes és ún. különleges területek; az övezetek pl. nagyvárosias, kisvárosias, kereskedelmi); mindegyik övezetben meghatározza a beépíthetőség, a maximális építménymagasság, valamint a minimális zöldfelület arányát
- helyi építési szabályzat: az építés helyi rendjét meghatározó önkormányzati rendelet, a szabályozási terv pedig a helyi építési szabályzat melléklete; a beépítésre szánt területek kapcsán a helyi építési szabályzat, illetve a szabályozási terv valamennyi építési övezet vonatkozásában meghatározzák a beépítési százalékot, a legnagyobb beépítési magasságot, a közműellátás mértékét és módját, a zöldfelület legkisebb mértékét, a terepszint alatti építés mértékét és helyét, stb.

14e. Az önkormányzatok környezetvédelmi hatósági jogkörei

levegőtisztaság-védelem:

- a füstköd-riadó terv végrehajtása
- ezen belül a légszennyező létesítmények, illetve a közlekedési eszközök üzemelésének időleges korlátozása vagy felfüggesztése,

hulladékgazdálkodás:

- illegálisan elhelyezett vagy elhagyott hulladék elszállítása, elszállíttatása
- ilyen esetekben a hulladékgazdálkodási bírság kiszabása

természetvédelem:

- a helyi jelentőségű védett természeti területek kapcsán ideiglenes védetté nyilvánítás, a terület állapotát veszélyeztető tevékenység korlátozása, felfüggesztése, a védett természeti területek kezelésére és megóvására vonatkozó kötelezettségek megállapítása, természetvédelmi bírság kiszabása stb.,
- közterületen lévő fás szárú növények kivágása és pótlása ügyében

zaj- és rezgésvédelem, állatvédelem:

- helyi rendeletek végrehajtása

növényvédelem:

- belterületen a károsítók (parlagfű, allergén gyomok) elleni védekezési kötelezettség betartásának ellenőrzése, illetve a közérdekű védekezés elrendelése

14f. A települési környezetvédelmi jellegű közszolgáltatások

- települési hulladékgazdálkodás: a lakossági és intézményi hulladékok átvétele, gyűjtése, elszállítása és kezelése, hulladékgazdálkodási létesítmények fenntartása, a hulladékgazdálkodás helyi szabályainak meghatározása, a hulladék közszolgáltató kiválasztása, valamint a közszolgáltatási szerződés megkötése
- vízközmű szolgáltatás (vezetékes ivóvízellátás, a szennyvízkezelés és – tisztítás) csak az ország bizonyos régióban minősül kötelezően ellátandó önkormányzati feladatnak, ahol az állami többségi tulajdonban működő öt regionális szolgáltató nem biztosítja a vízellátást, illetve a szennyvízkezelést; az önkormányzatok ezt a tulajdonukban álló, majd később részlegesen privatizált, közel 400 vízmű vállalat útján oldják meg; ez a feladatmegosztás rendkívül divergáló vagyoni, üzemeltetési helyzetet és szolgáltatási minőséget eredményezett, ezért a víz- és csatornadíjat és a szolgáltatás egyéb feltételeit 2011-től jogszabály állapítja meg